Iniustitia Armorum Svecicorum

1656.
za Jana Kaz.

INJUSTITIA

Armorum Svecicorum

IN POLONOS.

Responsione Apologetica

Ad

EPISTOLAM CYRIACI

TRASYMACHI

ad Andream Nicanorem datam.

Nec non ad

BREVEM ET PRAELIMINAREM

Enumerationem Causarum.

Ob quas

CAROLUS GUSTAVUS REX SVECORUM

coactus est Regem Poloniæ

Bello adoriri.

à

LUCA de GABRIIS

manifestata

ANNO DOMINI

M. DC. LVI.

Audite ô Gentes, non rumpite fœdera Pacis
Nec Regnis postferte fidem.

Silius Italicus, lib. 2. bel. Pun.

SERENISSIMO
AC
POTENTISSIMO PRINCIPI
DOMINO DOMINO
JOANNI CASIMIRO,
POLONIÆ ET SVECIÆ.
REGI.
Domino Domino Clementissimo.

BInam explicavit aciem contra Majestatem Vestram Svecorum Furor. *Alteram Armorum, Literarum alteram. Utramq; Justitiæ vexillis adornatam, à Perfidia verò, & Impostura instructam & ordinatam. Primam, Duce Divinâ Justitiâ, dextera Majestatis Vestræ magna ex parte profligavit, & à Carpathiis montibus ad littora usq; Maris Baltici repressit: eandemq; partim aer infestus diminuit, partim vis procellarum ad littus & manus allisit, stupente, & applaudente Orbe:*

O nimium dilecte DEO cui militat æther
Et conjurati veniunt in prælia venti!

Alteram Literatorum nonnulli fortiter oppugnarunt & expugnarunt, quorum vires à me secundari non erat necesse.

 Cùm

Cùm tamen jam antea juſto atrocis injuriæ Majeſtatis Veſtræ defendendæ ardore inflammatus, Martioq́ campo deſtitutus, in vicem armorum calamum corripuiſſem, & cum Cyriaco Traſymacho Cauſas hujus Belli nomine Caroli Guſtavi evulgatas poſterius declarante in Monomachiam me accinxiſſem, minimè id certamen deſerendum, aut à Regiis Majeſtatis Veſtræ oculis abſtrahendum exiſtimavi. Nec demum ſuperfluum ratus ſum, aliorum operæ meam quoq́ ingenio, non fide imparem adjicere, cum mihi quidem ſi linguæ centum ſint, oraq́ centum, & totidem calami Vindicandæ Majeſtatis Veſtræ injuriæ, vix ſufficere poſſe videantur. Non quod id non dignius & efficatius Arma Majeſtatis Veſtræ exequantur: ſed quòd ſimul hoſtem Literarum Caſtris, larvisq́, quibus Majeſtati Veſtræ & Orbi illudit exui, & ejus Furorem *ratione vinci, ac pluribus vinculis vinciri interſit. Prodeo igitur in arenam pro cauſa Majeſtatis Veſtræ non contra Traſymachum modò, ſed & contra totum Svecicum* Furorem. *Fave Sereniſſimis oculis Rex Potentiſſime, & ubi Triumpho, & Gloriæ Tuæ vicerò Pugilis Tui, amiſſis omnibus, vitam etiam cum ſangvine pro Te pridem fundere parati memor eſto*

Majeſtatis Veſtræ

fidelis,

& humillimus famulus

L. D. G.

Lucas de Gabriis,
Cyriaco Trasymacho.

S.

Incidit novissimè in manus meas Epistola Tua Trasymache *De justitia armorum Svecicorum in Polonos, perq; eâ liberata a magno periculo Germania, ad Andream Nicanorem data,* jam per multas legentium manus pænè detrita. Ex qua *Brevem* quoq; *ac prœliminarem Enumerationem causarum, ob quas Carolus Gustavus Rex Svecorum coactus est Regem Poloniæ bello adoriri*, à Te non è promiscua plebe, sed magni momenti Viro Regis illius nomine, ante, editam cognovi. Hanc enim, *quod tardiori*, ut ais, *Lectori, brevitate obscurior esset,* declarandam suscepisti, & Epistolæ Tuæ fundamentum esse voluisti. Quapropter eam quoq; non invitus Tuam esse feres, meq; tanquam à Te, utcunq; Regis nomine, & animo scripta, uti patieris.

In utrisq; lectis probavi profundum, & verè Regio Ministro dignum judicium tuum hac in parte, quod: Arma sine justitia nihil esse nisi latrocinia, cum sapientissimis quibusq; tenere, & sentire videaris: ideoq; *Justitiam* Armis Svecicis sic omnino induis, & aptas, ut juxta Romanas quoq; Leges, Regem, Exercitumq; Svecorum in Polonia, Armis quidem decoratum, Justitia autem armatum esse, monstrare possis.

Sed fateri tamen necesse est me in hac *Justitia* Tua, nihil magis desiderare, quàm Justitiam, eam nimirum Cujus; ut ait Cicero fundamentum est fides, & quæ jubet dicere, & facere ea, quæ recta sunt, prohibetq; contraria. Huic enim tantum lumen, tantamq; vim inesse veteres dixerunt, ut si Dij cessarent præter eam nihil esset aliud, cui Deitatis nomen jure tribueretur.

Porro ex adverso Injustitia est, quæ sine fide, audet dicere, & facere ea quæ prava sunt, supprimitq; contraria, & cui tanta obscuritas, tantaq; malignitas est, ut si infernales illi mendacii Spi-

ritus cessarent, nil præter eam esset aliud quod Stigiæ imposturæ, &p rversitatis nomen, jure o tineret.

Hujus quippe tàm atræ, tamq; fuliginosæ Naturæ colorem dare candidum, vultumq; appingere Justitiæ, quantum oleum & operam perdere est ipse experiris, dum iterum Æthiopem lavans, *Obscurioribus illis*, ut ais, *quæ de causis novi hujus belli, editæ sunt chartis*, nitorem facere in cassum laboras.

Neq; enim latet orbem qua Injustitia Arma Svecica primum in ipsorum proprium eundemq; Regem Poloniæ sumpta: qua injuria in Provincias Reipublicæ Polonæ versa, & promota: quam extrema fidei jactura in Poloniam novissimè sunt accelerata: quorum omnium notitiam quapiam ingenii industria, aut sagacitate ex conscientia generis humani aboleri posse frustra arbitraris.

Et rectè quidem prius *Brevi* illa ac *præliminari Enumeratione causarum*, Arma hac Regis Svecorum nomine *non tantùm coram Orbe Christiano excusanda*, susceperas, *Verùm etiam, eorum rationes, omnibus qui illas introspicient, etiam Subditis Reipublicæ Polonæ harum Machinationum ignaris*, ipsum, *Regem probare posse*, obtuleras; ac præterea, *multa alia contra Pacta, fidemq; publicam. Subditosq; dicti Regis factitata, uti à proposito tunc compendio aliena, uberiori causarum declarationi ex ipsis actis deducendæ*, reliqueras: sed mox hunc Judicem, Orbem nempe Christianum, veluti suspectum, omnesq; alios prius placitos refugiens Arbitros ad unicum Nicanorem duntaxat, cum omnibus illis Regiis rationibus ab ipso statim præliminio appellasti, eiq; tam universalis propositionis Judicium, soli detulisti.

Quis autem ille Nicanor? Dubio procul Dux olim Macedonum, qui teste Plutarcho, simili Armorum Justitià fretus, Athenas invaserat, populiq; Principem è fastigio Magistratus sui præcipitem egerat; quo nimirum favorabiliorem vix absimilis causæ Judicem, ne inter mortuos quidem reperire potuisti.

Cùm verò non Nicanori solùm, aut mortuis, sed omnibus vivis, nempe Orbi universo, intersit, Justitiam, eam quæ vera & sancta est, & cujus anima est fides, præcipuum humani generis vinculum, s rvari, omniumq; circa Regnorum, & gentium res agitur

gitur, paries dum proximus ardet: nemini profectò cujuscunq; Gentis ſit, & Nationis, tantum arbitrium, Regia liberalitate: *Omnibus, qui hæc introſpicient*, delatum, poſtponendum eſt: quin ſuper cauſas illas breviter tunc propoſitas, uberiùs autem Epiſtola Tuâ declaratas, conceſſo uteretur ſuffragio.

Quamobrem nec à me alienum eſſe exiſtimavi harum Publicam propoſitionem pænitius introſpicere, & quid tam de ſingulis ijs quàm de univerſa *Iuſtitia* Tua ſentiam expromere

Qua in re verba à me anxia, aut ſpecioſa minimè expecta, quinimo purè nuda, & ſimplicia, plus nimirum fidei quam artis habitura: quorum ſpontaneo faciliq; obſequio latentem in proſcenio *Iuſtitiæ* Tuæ, Injuſtitiam, in apertum producam, ut eam in verò ipſius vultu clarè conſpicias

Quod dum aggredior, invitat me inprimis, imò etiam rapit in contemplationem Facies Epiſtolæ Tuæ, Titulo: *Iuſtitia Armorum Svecicorum in Polonos, & liberandæ à magno periculo Germaniæ* inſignis. in qua mihi planè expreſſiſſe videris illud Poëticum:

Imminet armorum rabies, ferriq; poteſtas
Confundet jus omne manu, ſceleriq; nefando
Nomen erit Virtus:

Niſi quod Poëta ille de armis adhuc imminentibus hoc modo primum monuerit; tu contrà, præmonitione omiſſâ, Armis Cauſarum propoſitionem, & Judicium & promulgationem decreti belli prævertiſti. Ideoq; frons hujusmodi Juſtitiæ, adeò me ſuſpenſum, & attonitum detinet, ut quærere ex Te ipſo neceſſe habeam, quid eſt Juſtitia?

Nam ſi cum legibus dices: quod ſit, conſtans & perpetua voluntas jus ſuum unicuiq; tribuendi, vel certè: Honeſtè vivere, neminem lædere, jus ſuum unicuiq; tribuere: Videamus num cauſæ & effectus *Iuſtitiæ* Tuæ convenienter & appoſitè hujusmodi definitioni reſpondeant.

Ad quod dignoſcendum, accipiendæ nobis ſunt per ordinem Epiſtolæ Tuæ, ſingulæ, & præcipuæ illius partes, formaliaq; & genuina verba, ac inprimis, uti quoq; primò poſitæ, *Breves illæ, quæ*

de

de causis novi hujus belli, editæ sunt Chartæ. Eas enim, *Abundè, nisi quod tardiori Lectori brevitate sint obscuriores, exhibere omnia*, affirmas.

Quas quidem non minus conspicuo involucro *Enumerationis* nempe *Causarum ob quas Serenissimus ac Potentissimus Princeps ac Dominus, Dominus Carolus Gustavus Rex Svecorum &c&c. coactus est Regem Poloniæ bello adoriri*, decorasti; sed simul Injustitiæ labe inquinasti, dum alterum Regem, non *Serenissimi* modo, sed & *Potentissimi* Titulo donasti, alterũ omni prorsus spoliasti, contra quã regula Justitiæ: neminẽ lædere, jus suũ unicuiq; tribuere demõstrat, & contra, quàm ipse mox infrascripturus eras: *ob omissum* nempe *unum etc: in Titulos R. M. Sveciæ, paritati inter utrosq; Reges derogatum esse.* Te verò ipsum tantæ Censorem Injustitiæ, omisisse integrum Regis Poloniæ Titulum, & assertæ paritati tantò magis, quantò, Poloniæ & Sveciæ Rex legitimus, ejusdem Sveciæ temporaneo Regè, altior est, derogasse non pudet? Vide quid jam de statera totius Justitiæ Tuæ sentiendum, & an non dicendum sit illud:

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu!

Quanquam & variatio Reatus in Titulis, quorum alter in prioribus Chartis *Regem Poloniæ* solùm, alter in posteriori Epistola tua *Polonos* accusat, non vacat, nota inconstantiæ, quæ à vera & solida justitia, aliena est, Varians enim in Jure non auditur.

Sed evolve quæso ex illis, *obscurioribus Chartis*, Caput Justitiæ Tuæ, à cujus constitutione, status totius corporis cognosci possit. A capite enim bona valetudo, vel si hoc infirmum cætera membra labare necesse est.

Id porrò quam vitioso humore scateat, quantoq; cerebri fumo repletum sit, indicat principiò, ipsius conceptus, Thema nimirum totius operis Capitale, ideoq; ibi majori præ omnibus Literâ signatum, primoq; positum his verbis: *Vetus verbum est: FVROR fit læsa sæpius patientia.* Quod cùm Apocriphum sit, & obscurum, quæro ex te cur non potius hujus locò posuisti certum, verumq; verbum Senecæ, quod sic habet: Vetus dictum est: à lasso rixam quæri, æquè autem ab esuriente & sitiente, & omni homine quem aliqua res urit. Sic enim verè, & breviter expressisses; Svecos longo

Indu-

Induciarum cum Polonis curriculo laſſos, auri ſacram famem, ſitimq; maris Baltici univerſi, cum Pruſſia, imò Polonia, & protectione Germaniæ, ab occaſione diſtractæ bellis Poloniæ accenſam, & usque ad fortunam Alexandri Magni, & menſuram Gotticarum olim prædarum ut infra patebit provectam, diutius jam ferre non potuiſſe, rixamque omnino quærere debuiſſe. Fames enim & mora bilem in naſum conciunt. Quæ ſanè patientia longitudine Induciarum læſa, & commoditate invadendæ Poloniæ irritata ad probandam hujus belli cauſam ſuffeciſſet. Sed dictum illud incerti authoris pro certo themate tam gravis negotii, & quidem Regis nomine aſſumptum, inſuper confudiſti, dum poſtpoſita patientia, nè quis dubitaret primariam eſſe cauſam hujus belli. *Furorem* vetus illud verbum novo ordine poſuiſti. *Furor fit læſa ſæpius patientia* Horrendum profectò, & contrarium ſanæ rationi principium. Huic enim, ut ait Sapiens, non frendens, nec caput quaſſans, ſed placidus, & in ſtatu debet eſſe vultus, cum magna pronunciat. Hicnè ergò adeò turbidus, & confuſus humor pro fundamento erit omnium hujus belli cauſarum, qui pyloclaſtro, vulgò pettardo ſimilis, evertet potiùs, quàm firmabit Juſtitiam! quantum enim à recta ratione, tantum à conſtanti & perpetua, jus ſuum unicuique tribuendi, voluntate abeſt. Audi Senecam, quid de Ira duntaxat, quæ furor quidem, ſed brevis tamen eſt, ſentiat, & dicat: Ira, inquit, quam quidam è ſapientibus viris, brevem Inſaniam dixerunt impotens ſui eſt, decoris oblita, necesſitudinum immemor, in quod cepit pertinax, & intenta, rationi conſiliisq; præcluſa, vanis agitata cauſis, ad diſpectũ æqui, veriq; inhabilis, ruinis ſimillima, quæ ſuper id, quod opprefsère franguntur. Quid verò, idem de *Furore*? Furentium, inquit certa indicia ſunt; audax & minax vultus, triſtis frons, torva facies, citatus gradus, inquietæ manus, color verſus, & ultra; Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor exæſtuante ab imis precordiis ſanguine, gemitus, mugitusque & parum explanatis vocibus ſermo præruptus, & comploſæ ſæpius manus, & pulſata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnasque mi-

nas agens, fæda viſu, & horrenda facies, depravantium ſe, atque intumeſcentium. Quæ omnia in Suecis, eorumque hujus belli cauſis planè verisſima *Abundè* hoc unico verbo *Furoris*, vel *tardiori etiam Lectori* oſtendiſti & expresſiſti.

Ergo perge proferre ea, quæ turbidus hic, & viſu fædus depravantium ſeſe, atque intumeſcentium *Furor* parturit, namque

Fert animus, cauſas tantarum expendere rerum,
Immenſumq́ aperitur opus, quid in arma furentem
Impulerit populum, quid pacem excuſſerit orbi?

Igitur ab hujuſmodi capitis diſpoſitione, adducis inprimis *Botium, & Krockovium cum militaribus Copiis, illum in Livoniam, hunc in Pomeraniam per Provincias Regni tranſire permiſſos.* Sed cujus illi erant Miniſtri? id porro in Brevibus Chartis obſcurum, minimè & in Epiſtola Tua declaras; nè ſcilicet Ductores Cæſareos ad Regimen & poteſtatem Regis Poloniæ impertinenter trahere, vel potius Imperatorem ipſum de his accuſare videaris. Et Principio quidem ſuſpicaris duntaxat, quod *haud credi poſſit, Botium, inſcio & invito Vladislao tot Regni Provincias pervadere potuiſſe* mox affirmas, quod: *potius, certis documentis conſtat, inſtigaſſe Vladislaum, eundem Botium ut expeditionem illam ſuſciperet.* Huicnè igitur, an illi argumento credendum eſt, nam hæc *documenta* cuivis obſcura, cum in Epiſtola Tua, ea propter ſcripta minimè declaraveris id potius, certo conſtat documento, quod illa, nec certa ſint, nec ſint, nec Tibi aut cuivis mortalium de illis conſtet.

Quocirca reſilis ad Lithvanos quod hi ſcilicet: *Facti authores meritò cenſentur, quod ubi voluiſſent, impedire potuiſſent.* Ergo tibi novæ Authori *Iuſtitiæ*, hic Author eſt facti, qui impedire non vult, ubi poteſt? Si ſaltem complicem dixiſſes, utique aliquid opinionis huic Doctrinæ feciſſes. Cæterum ſi Authores hujusmodi vel potuiſſent quidem illud malum opinione celerius, quantumcunque fuit, non à Suecis modò, ſed ab agris etiam propri simpedire & avertere, nec tamen voluiſſent; quid inde delicti in Pacta & Suecos? nonnè hæc ſuperba adeoq; inſana opinio eſt, tam prædominantem Suecorum imaginari Authoritatem,

tem, ut cæteri Reges & populi Provinciarum Suecicarum excubitores, & brevi, custodes corporis esse teneantur? nam de reliquo somnio *Suppeditatorum Krockovio ex Arce Pucensi tormen orum* quid attinet dicere? cum illa ipsa quæ *certis documentis constare* jactasti, neque probaveri, neque infra, aut unquam probare potueris.

Si porro Poloni illud sic fecissent, prout hoc bello *Germaniæ* ut vocas *Tuæ* Elector, Marchiones, Duces, Landgravii, Comites, & Nobiles fecerunt, qui Suecis in Amicam Fæderatamque & nuper Pacis Germanicæ Promotricem Poloniam contra Regem Pactis ejusdem pacis comprehensum, non modò transitum per Ditiones suas indulserunt, verùm etiam ipsi in personis suis adhæserunt, & tam pia Castra secuti, ingentes prædas è Polonia receperunt, eamque tot, & tantis aliis damnis affecerunt; tunc profectò meritò violatorũ hoc modo Pactorum culpari à te potuissent. Cùm verò de irruptionibus illis Botii & Krockovii universaliter inter Imperatorem & Suecos, incluso Pactis iisdem, ut supra, Rege Poloniæ, Osnabrugis plenè transactum sit, nonnè tu de his taliter sopitis, *Furiosorum* gemitum, mugitumque, vel ipse agnoscis?

Sequitur *Oeselia Insula* quam *à Vladislao tentatam* scribis addisq; quod: *id ejusdem ad Ordines Oeselanos Literæ ac Diploma Cubiculario Bergio traditum satis superq; commonstrant.* Sed adeò non superque; ut nec satis quidem, cùm ea nemo, neq; in his ipsis Brevibus Chartis, neque in uberiori Epistola Tua viderit, aut legerit. Quæ si protulisses, id potiùs, satis superque commonstrarent, Insulam illam ad Livoniam spectantem, Reipublicæ Polonæ esse propriam, Rege, & eadem Republica inscia, per Regem Daniæ Hypotecarium possessorem ad alium nullatenus alienari, aut transferri potuisse; de eoq; licitè & necessario Ordines moneri, imo Regem & Rempublicam sine ullo Pactorum Suecicorum præjudicio protestari debuisse. Satis præterea superque commonstrarent, Suecos, hac quoque in parte, Pacta Induciarum fregisse, quæ durantibus iisdem, adversus Regnum Poloniæ, eique mediatè, vel

 imme-

immediatè subiectas Provincias, nec quicquam moliri tentarive permittebant, dum in tergum Regis & Regni Poloniæ, avulsionem, dictæ provinciæ moliri, tentareque & exequi non dubitarunt. Qua in re Polonorum animos insuper exasperare, quidnisi *Furoris* inquietæ manus persvaserunt?

Succedit *Tentata fides Subditorum Regni Sueciæ in Livonia*: in qua habere Regnum Sueciæ aliquos subditos, præter milites, & bonorum occupatores, non constat. Alioqui Subditorum Regni Poloniæ, illius Provinciæ incolarum sollicitare fidem quid opus? cum ea Regi Regnoque Poloniæ jurata animos ipsorum satis superq; sollicitet. Undè porro hæc allegatio præsertim *haud incertis* illis ut scribis *testimoniis* in Epistola non probata *Furore* vanis agitato causis vacare non potest.

Cum Rege Daniæ Christiano IV. ut & Arnheimio, & Baudisio molitiones, in brevi illa Enumeratione recensere longum esse dicis, *& à proposito tunc compendio alienum.* Recensesne in uberiori Epistola an *Furorem* comparantem dispares personas, & in mortuos provectum in eodem statu relinquis? serâ, belli causam suggerente, invidiâ, quod olim Rex Vladislaus illius amicitia, horum obsequiis inconsultò scilicet affectu Suecorum usus fuerit.

Atque hæc talia & tanta *tempore Vladislai IV.* in Suecos verbo criminali: *patrata*, scribis. Quem ergo *Regem* (quandoquidem in Titulo Brevis hujus Enumerationis innominatum posuisti,) *Rex Sueciæ* ob has *causas bello adoriri coactus est.* An mortuum *Vladislaum?* at is jam corregnat in cœlis, ut Armorum securus, ita prætensionum Suecicarum purus, & immunis. An vivum *IOANNEM CASIMIRVM*? at hic per leges Divinas & humanas, ad factum fratris non tenetur. An Polonos? at non hos, sed *Regem Poloniæ bello adoriri coactum esse* scribis, quinimò *Subditos, Reipublicæ Polonæ, harum machinationum ignaros esse* in fine testaris. Nam si hos statum Reipublicæ non constituentes intelligis, utpote Civitates minores, oppida, & villas, ac totam plebem, quid ad eos spectant ea, quæ sunt Status? Sin illos qui ad Statum Reipublicæ pertinent, ignaros esse asseris, quid iis ignaris per Regem fieri, aut ad effe-

ctum

ctum perduci potuit? sic quæ non à Justitia, & veritate, sed à præcipiti *Furore* veniunt, se ipsa subvertunt.

Transis hinc ad tempora *IOANNIS CASIMIRI* in quem.

Furorne cæcus, idem, *an rapit vis acrior*
novum Suecorum Regem videamus.

Igitur illi primum crimen hujus nomine, objicitur. *Quod scilicet commendatione CHRISTINÆ Reginæ compos Regni factus nihilo tamen mitior & ad pacem fuit propensior.* Mirum est quem nondum immitem aliquando fuisse dixisti, huic jam nihilo mitioris facti gradus unde competit? ac nonnè morosa hæc, & à *Furore* decoris, oblito profecta tibi videtur Officii & humanitatis præsertim alienæ exprobratio? Quod enim virtutis Reginæ fuit, id non Carolo Gustavo, aut Suecis, sed illi ipsi Rex Poloniæ debet, utpote quæ non solum commendationem illam sibi præstiterit, sed & jura sanguinis & Pactorum integrè secum, & inconcussè coluerit. Sed plus tamen debet DEO, & meritis Majorum, & Regiis virtutibus suis, quæ eum prius & potius ad solium hujus Regni commendarunt. *Ad æternam cum illa pacem nihilo fuisse propensiorem* negant omnes Actus, & ipsi præcipuè Lubecenses congressus, de industria ut infra patebit à Suecis subversi. Quod si vel ad æternam cum illa pacem non fuisset propensior, fuerit verò propensior ad eandem cum Carolo Gustavo, ideonè hic propensionem hujusmodi rejicere, ac potius in *Furorem* paci præclusum, necessitudinum immemorem, Verti debuerat?

Exageras quod *Rex Poloniæ contra initia insignis illius amicitiæ fecit, quod in commertio Literarum cum Regina Latina lingua uti noluerit.* Addisque *ut hac viâ ipsum fundamentum Pactorum convelleret.* Potesnè hujusmodi fundamentum Pactorum cuivis obscurum in Epistola Tua deducere & commonstrare? Quippè literas illas Gallicè scriptas, aut susceperat Regina, & non fuisse contra jura Pactorum & amicitiæ scriptas judicaverat; aut non susceperat, & satis non pænæ modo, sed & injuriæ fraterno Regis animo suaviori methodo sese compellantis intulerat, de qua huic po-

tius, non Suecis querendum erat. Procul itaque à Fundamento Pactorum causa hujusmodi abest, nisi *Furori* ad dispectum æqui, veriq; inhabili ubi tectum est, ibi fundamentum esse videretur, & è contra.

Repetis deinde: *insudasse Regem Poloniæ defectioni Subditorum in Livonia, Rigæ capiendæ consilia agitasse, idq; certo certius liquere.* Sed unde certò certius Orbi Christiano cui hæc sctipsisti liquere potest quandoquidem nec in Brevi hac Enumeratione, nec in uberiore Epistola Tua probaveris! Qua in re nonne hunc quoq; Sermonem esse *Furoris* parum explanatis vocibus præruptum quisque perspicit?

Quò eodem pertinet illud quod subnectis *Compertum habere S. R. M. Kozacorum Gentem à Rege Poloniæ sæpius invitatam fuisse ut in Livoniam irrumperet.* Inprimis Kozakorum denominationem ignoras. Non enim ii sunt Gens aliqua distincta, sed militia Regis & Reip. Polonæ ex subditis tam Regiis quàm Nobilium, & Spiritualium ut plurimum Russiæ Provincias incolentibus collecta. Quæ dum in fide est, non invitari à Regibus Poloniæ, sed juberi, & iis obedire suevit: dum ab officio nuper excidit, adeò ad ea quæ sunt contra Pactorum fidem non invitatur, ut potius ad fidem Regi, & Reipublicæ ac ejus exemplo omnibus circum Vicinis & fœderatis servandam adigatur. Quo factum est, ut dum eos Rex, & Respublica à violandis cum Imperatore Turcarum Pactis suis coercuisset, inde ortam defectionis eorum flammam sustinere potius quam per eos fidem Pactorum etiam barbari violare maluerit. Sueci porro quod à concitatis iisdem & cæteris contra Poloniam hostibus de se ipsis probè sciunt, id in aliis facilè suspicantur ut ait Seneca: Pessimum in eo vitium esse, qui in id quo insanit cæteros putat *furere*.

Hæc tamen omnia non facta à Rege Poloniæ sed duntaxat cogitata asseris, quod scilicet *Regi Poloniæ illa pessimè cogitata adversus innoxios & Pactorum observantes Suecos exequi non potis fuerit.* At Scrutator cogitationum solus DEUS est, illenè igitur an malus Genius cogitata Regis Poloniæ Suecis revelavit? Nam etsi hi Spiriti-

ritibus Infernalibus pro familiaribus uti dicantur, ut & Olaus Magnus Archiepiſcopus Vpſalenſis Suecorum, Gottorumq; Primas Hiſtoriæ Suecicæ Scriptor teſtatur libro 3. capite 21. In illis Regionibus literali ſenſu Sedem eſſe Sathanæ, & indicibili ludificatione, variisq; formis habitatoribus illorum locorum applaudere: credi tamen non poſſunt cogitata hominum noſſe, niſi ea ludificatoriè Suecis revelarint, hiq; ſic revelatis crediderint. Cujusmodi revelatione ad arma concitari, quis infernalis *Furoris* eſſe negaverit?

Jam verò poſtponens hæc ais: *Et potuiſſent hæc fortaſſe diutius inulta tolerari. Verum ex quo Sueciam Rex, & Reſpublica Polona oſtentatione perpetuæ Pacis toties ludificavit, & interim crebris Nuntiorum miſſitationibus, interim binis Lubecæ cougreſſibus fucum Suecis fecit, non eſſe ſe à perpetua pace alienum neceſſitatem S. R. M. impoſuit inferendi belli.* Ergo hic eſt murus omnium cauſarum hujus belli, nimirum oſtentatio Pacis perpetuæ, eàque ſolà à Rege Poloniæ fractæ ſunt induciæ? Quæro ex te qui oſtentavit pacem perpetuam, habuitnè animum frangendi inducias, an potiùs non modò has conſervare, ſed iis inſuper pacem perpetuam addere plus voluit, quam debuit? Oſtentatione quidem armorum utique arma provocantur aliquando, oſtentatione pacis ea provocari vix unquam auditum eſt. Nè barbari quidem oblata pace irritantur. Imò in feris ipſis blandè tractatis ſcimus rabiem extingui, quam Suecorum *Furor* ſuperavit.

Quo ergo fine Rex Poloniæ Pacem Suecis oſtentavit? Dicis primò *Nullo alio fine quàm ut tempus traheret.* Cur verò non declaraſti quodnam tempus hoc modo traheret. Non enim tempus Induciarum', nam hocipſum per ſe trahebatur ad Annum 1661. Non etiam tempus Pacis perpetuæ, quod amplum reſtabat ad exitum Pactorum; & cujus lucrandi cauſa inſuper Legatos in Sueciam Rex Poloniæ miſerat, ut infra patebit? Igitur trahebat tempus Suecis invadendæ Poloniæ, & frangendarum Induciarum, quas ſcilicet illi citius frigiſſent, niſi hac oſtentatione dilati fuiſſent.

De-

Deinde; *Ut nocendi facultatem captaret.* Unde nosti finem hunc Regem Poloniæ in animo habuisse qui præsertim cinctus aliis hostibus, his potius nocendi facultatem captare satis habuerit! cùm interim Sueci nil magis quàm illi nocendi,& abrumpendorum pactorum facultatem captarent, ut infra ipse docebis.

Item *ut hostes in Regnum Sueciæ concitaret*, concitavitnè aliquos, an potius concitatos in se à Suecis continuò reprimere necessum habuit?

Denique *ut occasionem Suecis adimeret finiendæ gravissimæ illius controversiæ, quæ hæc Regna per multos annos afflixit*, hoc quàm verùm est vide pugnam tui ipsius calami contra eandem occasionem dum dicis infra: *ut pluries quàm bis Commissarii convenirent contra sensum pactorum esse.* An igitur Rex Poloniæ Suecis, an hi Regi Poloniæ occasionem finiendæ illius gravissimæ controversiæ ademerint? te ipsum tuæ contradictionis appello Judicem.

Aquitu ostentationem illam pacis fucatam *docere* vis, sequentibus quasi *obiter dicendis, quam parum animi Regi Regnoq; Poloniæ ad pacem perpetuã fuerit.* Dic mihi si non parũ, sed nihil prorsus animi Regi & Regno Poloniæ fuisset ad Pacem perpetuam, ideò nè Suecis, nihil itidem animi esse debuit ad servandas Inducias? Nonne studium pacis perpetuæ fuit Actus voluntatis? Induciarum conservatio Actus necessitatis, ut indicant ipsa Pactorum verba: Licet Tractatus pacis perpetuæ non successerint firmas tamen & inviolabiles manere debere Inducias usque ad exitum Pactorum. Quod ipsum insuper Lubecæ mediante Legato Gallico instrumentaliter per verba: Liberum erit utrique parti à Conventu abscedere illæsis Induciis, reciprocè cautum & subscriptionibus partium firmatum fuit. Salva igitur est semper fides Polonorum ad Pacem perpetuam, quæ nimirum pax ipsis adesse & abesse potuit sine Induciarum corruptione, Suecorum, unde ruptis Induciis, semel abiit, nunquam amplius revertitur.

Tu nihilominus fucũ illius, quasi à Regè Pol. factum, fucando ais:

Quip-

Quippe primo congressu Commissarii Polonici plurimis vitiis refertas plenipotentias adduxerunt, ubi Titulum S. R. M. Sueciæ sibi arrogavit Poloniæ Rex. Plurima vitia quandoquidem te specificare meritò puduit, non est quod tibi ad ea respondeam. Titulum verò S. R. M. Sueciæ, cur non sibi arrogaverit Poloniæ REX? Nonne enim idem est legitimus, & Hæreditarius Rex Sueciæ? *At subrutum hoc modo fundamentum Pactorum* dicis, idem scilicet quod & de lingua Gallica Orbi obscurum, nec tamen per te declaratum. Nam si exemplum & cæterati Tituli pactis appositi, pro fundamento intelligis, ea & cæteratio soli instrumento Pactorum data est, non autem cautum, ut omnino trahi debeat ad alia. Ubi igitur lex non expressit, nec nos exprimere debemus. Alioqui si hoc esset Pactorũ fundamentum certè Regi Poloniæ à Titulo Regni Sueciæ ad omnes etiam Reges & Gentes quod nõ incusas durantibus Induciis abstinendũ fuisset. Porro Plenipotentia illa non ad Suecos solùm, aut in Sueciam, (licet nec hoc Pactis vetitum fuerit) sed & ad Legatos Principum Mediatorum in Germaniam missa fuit; ubi non de Induciarum interventionibus, sed de Regno Sueciæ agendum erat. Quem ad Actum Titulum Regis Sueciæ, aliàs perpetuò, ad omnes gentes, usitatum, tunc saltem sibi ipsi negare, & detrahere, quid aliud fuisset, quàm sponte se Regni illius Hæreditario jure spoliare, nec jam congressu illo, & Mediatione Principum indigere? Data est & cæteratio Pactis, quoad Inducias, salvo negotio principali, de quo bellum suspensum erat; non quo ad pacem perpetuam, quæ Lubecæ extra materiam Induciarum tractanda fuit. Et verò si illa Plenipotentia, vel cum etcæteratione sola, sine expresso Titulo adducta fuisset, putasnè minus rei substantiæ in tali &c. &c. &c. quam in expresso Titulo contineri? ut dum Rex Sueciæ, post Titulum Ducis Finlandiæ ponit triplex &c. &c. &c. Ideonè minus tibi censetur idem, Carelliæ, Bremiæ, Werdæ, Stetini, Pomeraniæ, Rügiæ, Ingriæ, Wismariæ Princeps? Pari ratione si Rex Poloniæ in illa Plenipotentia solà & cæteratione usus fuisset, ideonè tibi minùs esset Suecorum, Gottorum Vandalorumq; Hæreditarius Rex? ut quid igitur de re indiffe-

renti, & tàm expreſsè quàm non expreſsè, unam eandemque vim redolenti nec pactis circum ſcripta tam acriter ibi à Suecis certatum eſt, ut illum Congreſſum ob id ſolvi, aut differri neceſſum fuerit? Quod autem aſſeris: *Commiſſarios Polonicos fidem feciſſe Legato Gallico habituros Commiſſarios Sueciæ intra trium vel quatuor hebdomadarum ſpatium, alias, & emendatas plenipotentias, nullæ tamẽ advenere, quod Regem ſuum à tam præjudiciosâ ſibi mutatione alienum compellare non ſint auſi.* Certum habe Polonis non tàm flocci eſſe fidem, aut tam ſervilem Regum in re juſta metum, ut Suecis. Si enim fidem abſolutè feciſſent, certè & Regem ſuum compellare auſi fuiſſent. Sed non ſolent audacter fidem alienam perſtringere, qui merentur, ut illis ipſis fides habeatur. Nam & in hoc fides tua ipſius ceſpitat dum omittis, quod res eſt. Polonos nimirum fidem illam eatenus feciſſe Legato Gallico adducendæ pro voto Suecorum Plenipotentiæ, quatenus tantiſper de negotio principali ſub illa eadem fide tractaretur. Quod recuſantibus Suecis quantum animi non ad pacem modò perpetuam fuerit ſed ad ipſas, quæ illis captionibus induſtriè ſubruebantur Inducias facilè inde quisq; intelligit.

Secundo Lubecenſi Congreſſu, hoc præter alia in mora fuiſſe dicis, quod Sigillo Plenipotentiæ Regis Poloniæ Inſignia Regni Sueciæ eſſent impreſſa contra quam pactis congruens erat. At moræ illius cauſa non in Polonis ſed in Suecis fuit, quippe rem non juſtam ſed duntaxat quaſi pactis congruentẽ urgentibus. Alia autem ratio eſt congrui quod peti, alia juſti & neceſſarii quod exigi debet. Porro Inſignium illorum alioqui Polonicorum, etiamſi Suecica fuiſſent, è Sigillo conſueto eraſio (multo magis quàm Tituli ſubtractio) abfuiſſet à juſtitia cui injuriam nulla pactorum lex irrogare aut voluit, aut potuit. Eradere enim Inſignia Majorum ſuorum, quid aliud eſt, quàm Progeniem eorum ſe eſſe negare? Ut ſi tu diceres Regi Sueciæ, ut congruentiæ cujusvis ergò, Inſignia Comitum Palatinorum Rheni ex Sigillo eraderet, juſtumnè poſtulares? Attamen concludis quod hæc: ſcilicet: *res æquiſſima à Polonis, annitentibus*

Mediatoribus non potuit impetrari. Quæ sanè res cum talis fuerit, ut eam impetrari oportuerit nonnè minimè debitam & obligantem fuisse, & ipse testaris? Vide ut hanc quoque causam gladius ipse tuus confodiat? De testimonio Zadzikii Cancellarii, quid opus dicere? quod si vel ex obscuritate proferre potueris, uti minimè profers, ab illo solo inter plures ibidem præsentes Regni Poloniæ Commissarios datum parem Pactis publicis, à quibus id alienum est vim obtinere non posset.

Nihilominus imponis, quod: *Hæc potissima cura Regi Poloniæ fuerit quo tempus falleret.* Fallere ii libenter suspicantur in aliis, qui ipsi libenter fallunt: Fallere porro tempus in tam serio negotio Regi Poloniæ non modò per decus Regium, & integritatem Commissariorum suorum, sed & per naturam ipsius temporis ad exitum Induciarum currentis nec licuit, nec libuit. Nonnè potius Suecorum hæc potissima cura fuit, quo tempus fallerent Induciarum, ut res demonstrat? Quid enim aliud agebant, quàm ut ex illis congressibus, non remedia pacis, sed venena perimendarum Induciarum ad fucum Orbi exhibendum conficerent? Unde jam hæc

Curando fieri maiora videmus
Vulnera quæ meliùs non tetigisse fuit.

Legatos per Canasilium indicatos culpas: *quod non properè in Sueciam accesserint,* Velim doceres quæ fuit illis properandi necessitas? cum Pactis præscriptum fuerit: licet Tractatus illi semel atque iterum non successerint, firmas nihilominus, & inviolabiles manere debere Inducias. Cùm verò & ipse addas infrà, hæc verba: *Licet non obligata fuisset S.R.M. Sueciæ ad reassumendos Tractatus cũ semel atq; iterum frustra tentati fuissent,* Dic mihi qua ratione disparitatis S.R.M. Poloniæ ad accelerandam Legationem in Sueciam eorundem Tractatuum causâ obligatam fuisse probas? nisi, quod *Furori* depravantium sese atq; intumescentium sic æquum fuisse visum est.

Cum verò nihilominus sat tempestivè Stockholmiæ adfuisset illa Legatio, qua fide eam ut in his brevibus, & obscuris Char-

tis, ita in declaratoria Epiſtola ſuppreſſiſti, & obſcuraſti? Nonne quod hæc ſit extrema ruina omnium cauſarum, adeoq; totius Juſtitiæ Tuæ, ut infra videbis?

Nec te pudet contrarium ſcribere, quod: *Legatorum locò miſſus quidam Ioannes Morſteinius appellatus.* Qui non loco illorum miſſus, ſed uti Internuntius illis præmiſſus fuit. Neque porro is, quidam appellatus, ut fortè Kochius, vel pleriq; Majorum etiam Suecorum; Sed Nobili claraq; in Regno Poloniæ Familia natus, Dignitate Dapifer Sendomirienſis & Regiæ Cameræ Aulicus Familiaris, ac intimus Secretarius, virtutibus meritisq; Majorum, & propriis in Rep. conſpicuus. Utpote qui præter alia, & à Vladislao ad Imperatorem Ablegati, & à moderno Rege ad Principem Tranſilvaniæ Legati munus cum ſummo utrobique honore & pro voto Regum & Reipublicæ obierit. Qua verbi injuriâ Internuntium Regium afficere, juſtumne, & dignitati Regiæ, Regniq; conveniens cuiquam videri poteſt? Neq; enim talia ſcommata inter privatos etiam, nedum inter Reges, & Reſpublicas de *Juſtitia* locum habere debent.

At: *idem Morſtinius literas tantùm attulit, id præjudicii involventes, ut Rex Poloniæ ſub annis Regnorum ſuorum cùm unum tantùm habeat, videlicet Poloniæ Regnum, ad calcem literarum connotatis innueret ſe Sueciæ Regem.* Quid opus eſt innúere? Nonne id unicuiq; Suecorum teſtis ille quem Deus aſſociavit animæ, ut eam reprehenderet, de erroribus, ſatis ſuperq; innuit eum eſſe Hæreditarium Sueciæ Regem? Unum quidem Poloniæ Regnum habet poſſeſſione, ſed alterum Sueciæ habet jure. Et quidem tali, quod non ſcriptum, ſed natum, nec ab homine, ſed à DEO datum, & acceptum eſt, & quod ſine facto ipſius ad alium legitime transferri nequit. Tantum tamen moderationis Carolo Guſtavo, licet non modò contra Jus, ſuum naturale, ſed & contra Pacta etiam Induciarum, ut infra patebit Regno illi impoſito præſtitit; ut illi, ad tempus Induciarum, tam iisdem per Morſtenium, quàm aliis datis literis Titulum Regis Sueciæ indulſerit. Quod quis non gratè ſuſcipiendum potius, quàm calce literarum pro ſuo arbitrio ex-

plicata una cũ internuntio Regi retrudendum dixerit, qui quidẽ, ut ait Lipsius, Cerebrum in capite non in calcaneis gerit? Nonne enim *Furor* est unàcum abruptis Induciis illũ ipsum tam scrupulosè custoditũ titulum Regium sibi ipsi abrumpere? Illis enim cessantibus totum negotium ad suum principium illumq; Terminum revolutũ est, in quo Induciis utrisq; suspensum fuerat, dum nimirum Sigismundus Polon: & Sueciæ Rex Gustavo Adolpho alium quàm Sudermaniæ Ducis Titulum (qui nec ipse nunc externo Carolo Gustavo debetur) tribuere nefas esse duxit. Aliòqui si Titulum Regis tribuisset, universa belli causa jam tum sublata fuisset.

Par ratio: *Omissæ unius etcæterationis in titulo*, ut ais S. R. M. *quæ paritati inter utrosq; Reges ex Pactorum præscripto observandæ derogaret*, de qua planè Seneca: ut ulcera non ad levem tactum modò, sed & ad suspicionem etiam tactus condolescunt, ita animus affectus, minimis offenditur, adeò ut quosdam salutatio, Epistola, oratio, & interrogatio in litem evocent. Nunquam sine querella ægra tanguntur. Quæ verò ægritudo *Furore* major? qui si abfuisset, nonne satiùs erat Responsorium Titulum pari numero, & cæterationum rependere, quàm unum &c. fide publica & Jure Gentium pluris facere? Neque enim dubitandum fuit Regem Poloniæ adeo Regium animum habere, ut nulla re minus Regum aliquem æmulari velit, quàm etcæterationum gloriâ; ac proinde nec omissionem ad se earum alicujus pro injuria habiturum fuisse. Imò si Carolum Gustavum hujusmodi *voculis* adeò affici scivisset, certè illas liberaliter ipsi addidisset, prout & sequentibus literis numerum earum abundè compleri fecit, quo tamen ac insuper ipsa Legatione infra dicenda præjudicatum Suecorum animum à violanda Induciarum fide minimè cohibuit.

Licet autem superiores causas non causas ipse postposueris, præter solum quasi fucum ostentatæ pacis perpetuæ, nec plures alias enumeraveris, tamen veluti plurimorum & inenumerabilium delictorum extremum addis quod: *ne quid intactum relinqueret Rex Poloniæ, quo jugulum Status Suecici peti possit, Peregrinas etiam Classes in mare Balticum inducere conatus est, fæderaq; cum variis Principibus populisq;*

lisq́; qui dictum mare accolunt, ac frequentant inire S. R. M. sola exclusa, ut luce meridiana clarius sit, dictas Classes adversus S. R. M. Regnumq́; Sueciæ fuisse destinatas, commodius sanè fecisses, si locò lucis meridianæ, nomina potius variorum illorum Principum, & populorum edidisses. Nonnè verò Regnum Poloniæ tantundem habet maris Baltici (quod Æneas Silvius Prutenicum vocat) quantum Regnū Sueciæ? Si ergo Sueci cum vicinis ejus pacta ineunt S. R. M Poloniæ Solà exclusa, huic non conatus sed Actus idem cur no licuisset?

Ad extremum occurris objectioni, *Imperitorum* reponisque primò: *Per Commissarios ad fines Livoniæ juxta Pacta, nihilo plùs obtineri potuisse, quam per binos Lubecæ Conventus.* Unde hoc scire potuisti? an potius divinatio hujusmodi pigri, imò nolentis erat? quid enim quisque possit, nisi tentando non didicit. Enimverò Lubecense negotium quantò majus fuit, nempe ratione pacis perpetuæ? hoc quantò minus de differentiis & injuriis ab utrinque suborcis sopiendis? Quod prout illi comparari non potuit, ita ab hoc argumento, divinatio tua certa. vel probabilis haberi nequit.

Secundo: cum nihil præsidii in pactis habuerit S R. M. quippe toties à Rege Poloniæ violatis, ad arma recurrere necessum fuit. Poteratne quæsso aut promptius, aut justius adinveniri Pactorum Præsidium, quàm adinventum est ipsis Pactis: ut nimirum Controversiæ ab utrinq; exortæ per Commissarios circa fines Livoniæ sopirentur & deciderentur? nisi Sueci ab hujusmodi præsidio licet semel placito, quod amplius displicere non debuit, *Furore* in quod cepit pertinaci, in alium colorem versi abhorruissent?

Tertio: ut pluries quàm his Commissarii convenirent, contra sensum Pactorum esse: idq́; ne irritus sæpissimè congressus mentes exacerbaret, & partes omnium Gentium ludibrio exponeret, maximarumq́; impensarum causa esset. O Aureas & perutiles Parti utrique rationes! scilicet enim minùs conflictu armorum, quàm congressu Commissariorum mentes exacerbantur, & minus est Ludibrii apud omnes Gentes, Pactorum fidem frangere, quàm irritos Commissionum solvere congressus: aut minoribus impensis bellum indiget, quàm Actus Commissionis. Quæ omnia adeò profundè considerata, nonne Le-

ga-

gatione in Sueciam fuerant sublata? qua mentes Suecorum exacerbari, aut ludibrio exponi, aut ipsis impensarum causa dari non potuit? sed hanc à te obscuratam è latebris *Justitiæ* Tuæ productam iri infra videbis.

Rectene igitur Brevem hanc Enumerationem Causarum, quæ solis cifris constat jam concludis. *Ex hisce omnibus Orbi Christiano liquido constare posse, quàm justum S.R.M. contra Regem Poloniæ bellum quamvè necessarium sit, ac proinde S.R.M. excusatam fore?* Quam enim injustum sit quisq; videt, quàm utile, & necessarium Suecis ne scilicet fame in sua patria tabescerent æstimatum fuit, nemo dubitat.

Insuper addis Regium promissum. *Has rationes S.R.M. omnibus, qui hæc introspicient, etiam subditis Reipubl. Polonæ harum machinationum ignaris probare posse.* Magna certè *Justitiæ* fiducia, Quod tamen Rex ille num per te in hac Epistola ea de causa scripta præstiterit, jam videamus.

Sed mox in principio huic promisso Regio directè pugnas dicens quod *Illæ quæ de causis novi hujus belli editæ sunt Chartæ, abundè exhibent omnia.* Cui enim credendum est? An illis Regiis Chartis quæ dicunt: *Sunt & multa alia contra Pacta, fidemq; publicam Subditosq; S.R.M. facilitata, quæ uberiori causarum declarationi ex ipsis Actis deducendæ relinquuntur.* Item *ut cætera omittantur hæc obiter dicenda sunt.* Deinde. *Quæ singulare censere longum foret, & à proposito nobis compendio alienum.* Deniq; in fine *Has rationes S.R.M. omnibus probare posse,* ut supra: quo toties repetito testimonio Regio minimè eas *abunde* exhibere omnia liquet. An potius credam Epistolæ tuæ quæ affirmat quod: *Illæ abunde exhibent omnia.*

Addis quidem: *Nisi quod brevitate sint fortasfis tardiori cui lectori nonnihil obscuriores.* Sed sane novum est, tarditate legendi sensum obscurari, celeritate verò ejusdem obscuritatem elucidari contra quam à Sapientibus proditum, quod: Non properanti omnia clara, certaq; sunt, festinatio omnis improvida est, & cæca. Alioqui per tardum Lectorem imperitum intelligi, dicere non potes, cum illæ chartæ imperitis ibidem explicatæ sint, quod: *Non dubitaret S.R.M.*

quin

quin Rex Poloniæ apud imperitos rerum & ignaros Actiones S.R.M. sit traducturus.

Immeritò itaq; arguis Nicanorem: *non vacare culpâ quod illis lectis nondum acquiescat:* quomodo enim *Obiter* scriptis acquieverit, cui & orbi Christiano, & omnibus qui illas introspicient multa alia contra pacta factita, uberius ex Actis ipsis deducenda, & nonnullorum recensio à proposito tunc compendio aliena insuper omnium probatio Regio nomine promissa est?

Attamen promittis, *daturum te operam, ne quis illum error amplius hac in re agitet,* Ergo videbimus si fortè Ariadnæ filum reperies quo illum ex hoc errore educas.

Sed jam & ipse errorem metuis præcauens tibi his verbis. *Nisi autem vehementer fallor Armorum quidem Iustitiam clarê docuero si ostendam duo.* Si igitur illa Duo non ostenderis, nec Justitiam quidem clarè docueris, vehementer falli te ab ipsomet judicatum memineris, prout jam dictio: *Quidem Iustitiæ* apposita nota est improprietatis.

Quæ autem sunt illa duo? *Per Polonos scilicet non per Suecos stetisse hactenus quo minus dudum inter populos illos firma ac perpetua pax viguerit. Polonos porro multis modis Induciarum leges fregisse, quæ sanctè hactenus à Suecis sunt observatæ, ac proinde culpa sua latissima arma hæc tempus in se provocasse.* Quæ quomodo jam probaturus sis observabimus.

Principiò, igitur tenendum esse, dicis, *quod Originem belli non Sueci sed Poloni dederunt, neq; enim Suecorum aliquis ante hac unquam Polonorum quenquam læserat, multò minus Remp: eorum aliqua affecerat injuria, donec Sigismundus infestis armis adjutus valida Polonorum manu Patrium Sueciæ Regnum adortus est.* Quo ipso principio vehementer falleris, simulque Nicanorem fallis omissa Esthonia. De qua uti parte Livoniæ dum Polonis à Moscho ex pactis reddi debuit, ob idque negligentius jam ab hoc custodiretur per Suecos intercepta, controversia inter Stephanum Poloniæ, & Joannem Sueciæ Reges ad bellum propendere videbatur, nisi Stephano humanis exempto, Sigismundoque ad gubernacula Reip. Polonæ promoto

Joannes Pater eam Provinciam Regno Poloniæ restituendam per legatos cavisset. Qua tamen minimè post mortem ejus restituta, imò fide pactorum illorum per Suecos fracta originem inimicitiæ, jamq; tum causam belli, non Poloni sed Sveci dederunt.

Porro & tuis ipse verbis *neminem*, scilicet, *Polonorum læsum aut Remp: eorum aliquâ affectam fuisse à Svecis injuria, donec Sigismundus Patrium Sueciæ Regnum adortus est*, nolens fateris primam hanc fuisse Polonorum à Svecis injuriam. Quæ etsi non prima fuit, ut supra ostensum est, *injuriam*, tamen fuisse vi veritatis cogente agnoscis. Idem enim est dicere *non factam injuriam donec Sigismundus Regnum adortus est*, quod &: tunc primum factam dum Sigismundus Regnum illud adortus est. Quæ enim major Polonis inferri potuit injuria quam hos non bellico sed aulico apparatu, non cum infestis armis, sed cum amicis animis Regem suum eundemq; Svecorum in Sveciam comitantes Stegeburgiq; securè quietos classe circumdari, calumniis, & fraudibus onerari, ad Lincopiam infestis armis impeti, & non sine quidem Clade Svecorum profligari, ultimoq; dignitatis, & vitæ discrimine Regi simul injecto è Regno tandem expelli? Quod certè non evenisset, si Rex SIGISMUNDUS infestis armis, vel potius justo exercitu, ut svasit, Zamoscius quam fide Svecorum securior Regnum illud suum accessisset. Quidni autem securum redderet, & naturalis fides, & Juramentum Svecorum sibi novissimè præstitum, ac primum olim Gustavo Avo suo Arrosiæ Anno 1564. in sempiternum consecratum his verbis: *Vnanimiter, & specialiter coram Deo, ejusq; Sanctissimo verbo pollicemur, quod quousq; Serenissimus Rex Gustavus, & ejus Prosapia viget, illam pro nostris & Vniversi Regni naturalibus, & Electis Regibus agnoscimus, & deligimus in contrarium, neq; inimititia, amicitiæ favores, munera, consanguinitas, odia, simultas, aut cujuscunq; generis causæ, vel hominum fraudes, insusurrationes vel minæ Nos unquam permovebunt.* Et infra: *illis omnibus fidelissimè sine dolo malo, mora, novis inventionibus, quacunq; humana astutia satisfacere & ea inviolabiliter, irrevocabiliterq; exequi conabimur unanimiter,*

& peculiariter vigore nostri juramenti, ratione famæ, conscientiæ, vitæ, fortunarũq; in verax & sempiternũ testimoniũ illa stabilimus & confirmamꝰ. A quibus proinde neq; gratia, munera, simultates, consanguinitates, amicitiæ, aut inimicitiæ, vel aliæ hominum passiones, instantiæ, vel ad inventiones Nos unquam remorabuntur, aut dimovebunt. Ita nos Deus adiuvet, & suum Sanctum Evangelium. Quid his fidei vinculis excogitari poterat obstrictiùs aut firmius? Hæc tamen rupit primum memorata rebellio, postmodum Decretum Comitiorum Liricopiensium Anno 1600. Latum in hæc verba: *Quamobrem cum propter plurimas alias rationes,* (modernis nempe similes) *quæ ex typo propediem evulgabuntur, summopere coacti sumus hujusmodi Suæ Majestatis Regimini prorsus renunciare, omnem fidelitatem & obedientiam, quibus omnes secundum unionem hæreditariam, & Iura Suetica obstricti fuimus abdicando.* His taliter per Svecos publicatis, egemusnè adhuc testibus, vel probationibus aliis fidei Svecorum, cum nulla major probatio esse possit, quàm oris proprii confessio, qua Regi suo fidelitatem prorsus omnem exuerunt, & renunciarunt. Unde non arma Sigismundi Svecis, sed fidem Svecorum Sigismundo *infestam* fuisse vides.

Dices me omisisse causam illi Decreto appositam, *quod* nimirum *Rex Sigismundus in præiudicium aviti testamenti, & admonitionis, à vera Evangelij doctrina exorbitaverit, perversæ Pontificis Religioni adhærens;* sed mei ad præsens instituti non est quærere, quis Religionem tot sæculis in Svecia, cultam ibi perverterit, & à vera Evangelii doctrina exorbitaverit: hoc solum quæro fuitne in illo tam rigido Svecorum Juramento excepta causa Religionis? vel si fuit, & Testamentum Gustavi vim legis habuit, tuncne primum Sveci Religionem hanc Sigismundi compererunt, postquam eum in Regem suum coronassent: an in ea Religione in Svecia a pueritia educatum probè scientes, errorem allegare, eoq; *fidelitatis renunciationem* tueri possunt?

Et vero fuitne hæc in Joanne Fratre Sigismundi juniore culpa? quem tamen minorennem Regno quod ipsi immediatè post Sigismundum debebatur spoliarunt, causa fabricata his verbis:

Quan-

Quamquam verò Illustrißimo Duci Ioanni secùndum unionem hæreditariam, jam foret Regia dignitas committenda, sed quandoquidem perpendamus atq; metuamus ne sua Celsitudo in Regio Sveonum culmine constituta & amore permota naturali cum fratre suo Sigismundo, aut ejus hæredibus ea pacta ineat, quæ in nostram & Patriæ totius vergerent perniciem extremam; itaq; unanimi consilio & consensu statuimus ut Illustrißimo Principi Ioanni de honesta & Ducali sustentatione provideatur. Sic nimirum Svecos metus & suspicio quacunq; de re, contra quoscunq;, etiam Principes suos, apprehensa semper, à fide liberat. Cur verò ipsum tamē Joannem sic ad privatam vitam damnatum ad resignandum Carolo Regnum coegerunt? nisi quod Carolum sinè Resignatione eo legitimè non potuisse potiri judicarunt. Quod multò magis de Sigismundo, & ejus Posteris censendum est: A quibus non obtenta Resignatione, ut ille Major, sic modernus Carolus Gustavus *Svecorum Rex* legitimè dici haberiq; non potest.

Insuper tam atroci injuriæ addis aliam denigrans defuncti nomen Regis Sigismundi, quasi ille: *Sveta sibi imprudentia fuisset rem aggressus.* Cum potius imprudentiæ, & certè impudentiæ sit, hujus vellicare gloriam: quem Orbis tua fide, & Judicio major ut cæteris Regiis virtutibus, sic prudentia omnibus sui sæculi Regibus si non superiorem, parem certe fuisse novit.

Prædicas subinde: *Pacem perennē vel saltem longas Inducias à Svecis oblatas Polonis & ab his aliquoties rejectas.* At oblationis modum non exprimis, nimirū non Arbitrorum Judicio rem permittendo, sed legem ferendo, ut non aliis nisi à se præscriptis Conditionibus pax illa, si Diis placet, vel longæ Induciæ constitui debuerint. Quod inter alia testatur Constitutio Comitiorum Stokolmiensium promulgata, his verbis: *Accurate excußimus rationes pacis componendæ cum Polonis à S.R.M. hosti in Prußia ultimum oblatas, deprehendimusq; eas tales ut nullatenus emolliri aut mutari poßint. Suademus itaq; S.R.M. nè de rigore illarum quicquam demere, aut hosti ulla ratione cedere velit, nè viribus fraudulentis ac Imposturis aliqua acceßio fiat, plura quàm par est concedendo, quin potius si dictis legibus hosti certum est nolle pacisci, præstare arbitramur rem DEO & fortunæ committi, quo arrogantia & fastus*

 hostilis

hostilis ulterius retundatur, Qua in oblatione plusnè virulentiæ, & fraudulentæ imposturæ, & fastus, & arrogantiæ an animi ad pacem propensi fuerit, ipse pondera. Quære in legibus Polonorum vel quibusvis aliis Instrumentis & Decretis publicis, tam ignobilem verborum vindictam, non in Svecos solùm, quorum potius fraudulentæ vires & imposturæ id mererentur, sed nec in ullos hostium vibratam reperies. Qui enim æstimant honorem proprium, non facilè lacerant alienum. Illæ quidem sordidæ maculæ non in moribus Polonorum fallere nesciis, Orbi notis, sed in legibus & moribus Svecorum *hærent.*

Ergo tam æquissimæ pacis, *Vindicavit* ais *iniquam repulsam DEVS & omnem Livoniam ac magnam partem Prussiæ donavit fælicibus Svecorum armis.* Sed fallit te notitia Dei, quem scelerum authorem credis deplorante Poeta:

Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Deûm.

An enim Deus præcepit rapere aliena invadere Provincias, spoliare Regna? quippe hoc modo gaudere de rapto brutorum vita est, quæ Justitiam Dei non agnoscunt. Quid si vel fur de bove tuo, vel adulter de uxore gloriaretur, Deine beneficio non suo scelere consecutum diceres? neq; enim majorem bovis, aut uxoris Tuæ quàm Provinciæ curam Deo esse dicere potes. Ex quibus quàm stolida sit præsumptio Donationis Livoniæ, ut & Prussiæ Svecorum armis, & quàm fælix censeri debeat hujusmodi armorum fælicitas facilè jam puto animadvertis.

Pervenis tandem ad ultimas Inducias Stumdorffienses ubi attingis quidem terminum veræ *Iustitiæ: Redditam, nimirum Polonis Elbingam, Mariæburgum, Dirsaviam, Braunsbergam, Pilaviam, & omne quidquid Prussiæ occupaverant sola Livonia: sibi retenta.* Sed quid prodest reddere, si iterum rapias? Vt enim Spiritus nequam iterum rediens, septem alios secum adducit nequiores, sic Sveci non ad Prussiam modo recidivi, sed & alias Poloniæ Provincias aggressi, frequens hujusmodi satellitium septies priori nequius secum adduxerût, Livonia verò *sibi* nè *retenta* dici debet, cùm sibi mi-

minimè competat, prout & Prussia! quod enim juris est de una idē & de altera, cū utraq; uno eodēq; jure *Donationis* fuerit præsumpta.

Hinc tandem obscuritatem Chartarum Regiarum elucidādam aggrederis corrigendo earum ordinem, & prius ibi posita postponendo. Petis enim inprimis momentum negotij, & velut arcem *Iustitiæ* Tuæ *Pacis* scilicet *perpetuæ studium Polonis Lubecæ nè quidem fuisse cordi*. Sit ita. At fuit iisdem cordi fides Induciarum, quæ Suecis abfuit, ut res probat. Nam ad cætera quibus ad hunc finem pro argumentis uteris non est cur respondeam cum ex superioribus satis constet, Svecis tam pacem quàm Inducias ob commoditatem invadendæ Poloniæ, nè quidem fuisse cordi. Pondera Responsum Oxenstiernæ Senis Cancellarii Canasilio datum, quod & ipse meritò *Acre* vocas, nonnè jam tunc crepabat bellum? quod inter alia satis indicant convitiosa hæc, & planè hostilia verba: *Et verò si pergant Poloni mittere eos Legatos qui se se Orbemq́, universum decipiant*, quod falsum est. Decipere enim Pactis orbem, Svecorum esse proprium, vel in hoc ipso insidioso bello quisq; videt.

Nec multo tamen modestius & ipse verbis Oxenstiernæ quasi sacris subscribis *Par fuisse Polonis alterutrum ut agerent, vel tandem mittere idoneos Legatos, vel saltêm in idoneis mittendis animos ægros non porrò accendere*. Quo autem morbo ægros nisi *Furore*? Cujus tristis frons, torva facies, ut nemini ipsa placet, ita neminem sibi placere ostendit. At prout ægro palato nullus cibus sapit, sic ægris *Furore* animis, nè Mercurius quidem si e Polonia Legationis nomine venisset, placere potuisset.

De *Morstinio* quidem rectè obscuritatem priorum Chartarum declaras his verbis: *Commovit hæc quidem recens injuria generosum Regis animum, sufficere tamen credidit in pænam nec literas ipsas, nec Morstinium tanquam Internuncium admittere*. Si id sufficere credidit in pænam, ut quid inter belli causas numeravit? nemo enmi duplici pæna puniendus. Et nonnè *generosioris animi* fuisset fidem pactorum hac ut ipse vocas *voculâ, &c*, pluris æstimasse?

Mirari autem satis non possum te ad probandam hujus belli

 Iusti-

Justitiam adeò firmiter uni eidemq; argumento insistere, *quod* scilicet *Poloni solidam cum Svecis pacem noluerint*; quid hoc ad fidem Induciarum? nonne sufficiebat quod has solidas esse voluerint?

Et commemoras *Senatores Poloniæ, à Senatoribus Sveciæ gravißimis rationibus ad pacem, Quasi solennibus literis invitatos.* Quod sanè melius reticuisses. Certè enim invitamentum illud fuit, *Quasi*; nempe calidissimum belli integumentum, quo fraus fidem sibi præstruebat. Senatus quidem Polonicus humanitati illi, sine *Quasi*; fidens (ut enim quisq; est optimus ita difficile secùs de alio judicat) præmisit mox in Sveciam Internuntium suum, (quem omittis) Zahorscium. Subsecuta è vestigio non *Quasi*, sed merè solennis Legatio quæ solidis innixa Induciis non modò solidam pacem quæsiit, sed insuper cupiit, ut Sveci Paci perpetuæ sociale fædus, tanquam vinculum adjicerent, quo nimirum fideliores esse possent.

Quam igitur fideliter Legationem hanc Orbi notam, soli tibi scilicet ignotam supprimis dum per modum Romanorum Juraměti: Si sciens fallo, &c. re dicis: *Quod sanè equidem sciam Legati nulli de componenda pace advenerunt ex Polonia nisi cum pars Exercitus excubaret in eorum finibus, & ipse Rex armatus staret in procinctu.* Hæc nimirum fuit charibdis Justitiæ Tuæ quam ignorantiæ prætenso velo ita es fæliciter prætervectus, ut nè attigisse quidem videaris. An enim nulli tibi sunt legati, Illustres viri, Joannes Comes de Leszno tunc Lanciciensis nunc Posnaniensis Palatinus, & Alexander Naruszevic Mag: D. L Notarius? Qui tempestive in Sveciam nondum abinde expedito Internuntio Senatus Zahorscio, cum plenis universæ Reip: mandatis advenerant Carolumq; Gustavum adhuc Stokolmiæ Comitia determinantem invenerant. Armatum quidem; sed fide Pactorum, & solenni invitatione freti, cum plausuq; excepti, arma illa nequaquam contra suam Remp: esse comparata suspicabantur, donec ipsis postridie adventus id ita esse, à Carolo & quidem nondum salutato renunciatum est. Unde porro acerbius deludibrio fui, & Reip: expostulantibus, fuco magis Svecorum quàm pacis, vel menstruæ, nedum perpetuæ

tuæ cogitatione, ventum est ad Tractatus. Orsiq; Sveci à *Quasi* solenni invocatione nominis Divini (credidisses illud nequaquam in vanum assumi) magna cum synceritatis suæ ad perpetuam pacem prædicatione distinxere tractanda in præterita præsentia, & futura. Quæ tali ordine per aliquot congressus, blandè, svaviterq; disceptata, post quam facillimè ad suũ finem procedere consfpexerunt, ex tunc tergiversari, festinationem Regiam ad exercitum suum opponere, commoditatem continuandi negotij aptiorem Stetini, vel in portu Gedanensi, vel certe in Polonia per ludibrium ostendere; donec Tractatus illos itam prope finem perductos abruperint, ne unius quidem Mensis quo de hoc bello Regem suum interim monerent, armorum suspensione nedum tam prolixe à te prædicatâ *pace perpetuâ* Legatis concessa. Fucum tamen retinendo, inchoactum negotium Stetinum ad spatium Mensis distulerunt, & quidem per verba arrogantia: *Sacra R. M. Tractatus hosce Stetinum differendos esse jussit, & constituit.* Ubi tamen vel postmodum in Polonia, illos nequaquam amplius admiserunt. I nunc, & prædica *Per Polonos scilicet non per Svecos stetisse quo minus inter populos illos firma ac perpetua pax viguerit. Hisque pacem solidam ne quidem cordi unquam fuisse.* Aude asserere: *quod Rex & Respub: Polona Svecos ostentatione pacis perpetuæ ludificavit.* Quod enim majus ludibrium dari potest, quam Regem & Remp: Polonam ad pacem perpetuam, ut nunc declaras, *Quasi, invitatam,* & inaudito exemplo, pacis causa Legatos in Sveciam mittentem, ibidem non à perpetua modò, aut Induciis debita, sed ab unius mensis pace excludi: Legatos ad pacem invitatos ante salutatum Regem nuntio belli præveniri: eosdemq; abrupto transactionis negotio Stokholmiæ deserere, & in portu maris una Septimana, tempus otio dare potius, quàm inchoatum negotium perficere, & determinare? ut omittam munera Legatis contra eorum renunciationem obtrusa; quæ mox multo cum fænore ex bonis eorum avidius raperentur; & alia quæ in speciem humanitatis, remotissimo ab humanitate animo, per ludibrium ibidem simulabantur.

Quo

Quo tu suppresso transis ad aliud perindè clarè docendum. *Polonos multis modis Induciarum leges fregisse, quæ scilicet Sanctè hactenus à Svecis sunt observatæ, ac proinde culpa sua latissima arma hæc in se provocasse.* Quam tamen propositionem ipse mox convellis, docens contrarium his verbis: *Quis sive justus, sive prudens affirmaverit omnium omnino Induciarum finem semper expectandum?* Ergo Svecis non omnium omnino Induciarum finis expectandus, è contra Polonis *culpa ea* esset *latissima?* Egregiam profectò doctrinam, & planè fide Svecorum dignam; tunc enim illos justos, tunc prudentes esse *clarè* doces, cùm *non omnium omnino Induciarum finem semper expectaverint.* Cur autem non distinxisti, quarum Induciarum finis sit expectandus, quarum non? nè id porro arcanum Svecorum, contra omnes fœderatas Gentes oportunum, vel Nicanori amico tuo pateat. Ergo Sveci belli & pacis & Induciarum nominibus pro arbitrio utentur! meliores profectò cum aperte bellum gerunt, quam cum otiosam hostilitatem Pacis vel induciarum nomine afficiunt.

Declarare quidem satagis: *Interdum arma justissimè maturari in partem quæ fidem Induciarum fregit.* Sed an Poloni has fregerint id soli Svecorum decisioni relinquis. Exemplo olim à *Nicanore* tuo concitati Athenienses populi, à quo furente dum Phocion Dux eorum, Plutarcho teste, ad necem duceretur, quæreretq; Jure nè an injuria occidere me vultis? cum furibundi responderent, jure. Quomodo autem hoc, inquit, scietis, non cognita causa? Sic Sveci cæco furore ad arma in Polonos acti, jurene an injuria, non cognita causa ijs fractam Induciarum fidem objiciunt, unde sciunt?

Atq; hunc tu Nicanorem, sed præposterè, nimirum post Executionem hujusmodi Judicii peractam, demum appellas dicens. *Attende vero mi Nicanor quemadmodum circa Inducias sese gesserint Poloni & Vladislao pariter & Ioanne Casimiro Regibus.* Et repetis *Causas in Brevi Enumeratione obscuras*, ut pote: *Non vacare culpa fractæ fidei, excursionem Botii in Livoniam, Krockovii in Pomeraniam,* sed nihilo clariores reddis, Vbi enim sunt illa *certa documenta quibus*

bus constare allegasti *instigasse Vladislaum ut eam Botius expeditionem suscipere?* His quippè juxta promissum non probatis, ipse potius, culpà fractæ fidei vacare non potes.

Quod idem & de *Oeselia* dicendum est, de qua ais: *Literæ quàm multæ hodieq; superant*, nullas tamen adducis, sed earum locò *luce meridiana* testaris, quam quidem quisq; discussionem *obscuritatis*, ceu promisisti *claram* nemo videt.

Similiter *de sollicitatis Livonis*, ingeris: quod *res hæc emanavit & pluribus testimoniis innotuit*, at ex his pluribus, nè unicum quidem probas. Audes tamen dicere, quod: *nec hæ molitiones queant fronte haud erubescente negari*, cùm potius mirum sit, quomodo à te sine probatione, fronte haud erubescente allegari possint.

Cum Christiano IV. & Arnhemio & Baudisio agitati Tractatus prudentem inquis *neminem fefellerunt* imò te ipsum fallunt, dum probari nequeunt. Cum enim in Brevi Enumeratione scripseris, quod tunc: *molitiones has recensere longum esset & a proposito compendio alienum*, cur non eas recenses in Epistola tua, à cura compendii libera, uti Regio nomine *Orbi Christiano & omnibus*, ac in Epistola *Nicanori* promisisti? sed *tardiore Lectore* tardiorem Commentatorem te esse demonstras.

Licet autem vafra magis commenta tuis excogitari non possint, audes tamen effrenatè cavillari quod *novus hic Rex vafro commento usus literas linguâ & more Gallico scripsit ad Reginam*. At si lingua & mos Gallicus Svecis jam vafer est, vaferrimos esse oportet qui à sinceriore lingva Latinâ vafris commentis suis fidem quærunt.

Quàm vero absurdum est: *Certissimis testimoniis afferri, Regem Poloniæ more sui Fratris Livonos ad deffectionem invitare, imo illos pacandis Kozakis in prædam offerre*, invitare enim, & in prædam offerre sibi invicem contraria sunt, & solis Svecis nota, qui Polonos invitatos ad pacem, simul Exercitus *sui* prædæ obtulêrunt. Et *testimonia* quæ nulla probas an pro *certissimis* haberi possunt, cùm vel tua ipsius narratio de hoc sibi ipsi pugnet?

Potesnè præterea docere, quod asseris. *De classe paranda*

cum vicinis, fœderisq; formula jam concepta? cum id in mente duntaxat fuisse declares his verbis: *Quare ergo jam classem meditatur Rex Poloniæ, nisi in Svecici Regni damnum?* Ergo formulam hanc meditatione conceptam in mente Regis Poloniæ legisti? nonne diversum in præliminaribus Chartis scripseras, quod is *Classes in mare Balticum inducere conatus est!* qui quidem conatus non nisi in opera & actione consistere debuit. Falsum igitur illud postmodum in Epistola tua ipsemet declaras, quod scilicet nondum conatus sit, sed duntaxat id *jam meditatur*. Quod si non meditatione sed facto ipso sive *Classes*, ut prius, sive *Classem* ut posterius, variata assertione, scripsisti, induxisset? id certè in damnum quidem ut ais Svecorum fuisset, quod nempè ex Polonia prædas non cepissent, sed in verum & summum bonum eorundem ut fidem & induciarum fœdera servassent,

At in vim probationis mentalium adducis quod *Vtiq; non potuerunt Regni Senatores latere ea, qvum in vulgus penè omnia innotuerint.* Ergo illi de Causis belli, Svecorum à vulgo sciscitari, & notitiam captare debuerant? Nonnè contrarium Regis nomine de *subditis Reip: Polonæ harum machinationum ignaris* scripsisti? Quomodo igitur ab *ignaris* informari potuissent?

Dicis quidem postmodum, *De quam multis conquestum apud illos sæpius est*, sed rectius fecisses, si ex tam multis de quo, apud quos, & quando conquestum fuit, loco impertinentium illorum ex Starouolscio & aliis corrasorum textuum edidisses, ne sic obscuritatis tua declaratio, obscuritate ipsâ obscurior esset.

Deniq; agnoscis cautum fuisse *ut de injuriis sic obortis utrinq; circa Livoniæ fines Conventus fierent per Commissarios salvis Induciis*, attamen: *Non esse pactum onus petendi Commissiones illas Svecis incumbere.* Estne verò in contrarium pactum onus petendi Commissiones illas de Svecorum injuriis non Svecis sed Polonis incumbere? Nonne de Jure, & *Iustitiæ* ordine, cui cedit injuria eidem & querella, & Judicis requisitio! An non stultum esset accusante nemine Judicium poscere, & se ipsos de ignotis excusare velle?

Opponis *Non fuisse ex dignitate Regni Sveciæ emendicare Commissio-*

ſiones illas quas vocant. Ergo magis ex dignitate Regni Sveciæ fuit, fidem Induciarum frangere, quàm Commiſſiones requirere? Quid enim emendicatione opus erat, ſi nec ulla ſimplex præceſſit requiſitio, vel ſaltem in congreſſibus Lubecenſibus circa declarationem *illæſarum Induciarum* aliqua horum exceptio?

Tu tamen *hæc omnia* ut dicis, *nonnihil majore cura abs te ad hunc modum expenſa* tanti facis, ut concludas: *ob ea potuiſſe meritò Svecos vel paci renunciare, ſi qua illis pax cum Polonis interceſſiſſet.* Quæro ex te cur tamen adeò non renunciarunt ut potius ad eam in perpetuum ſtabiliendam Polonos in Veciam invitarint? Et nonne honeſtius fuerat renunciaſſe & paci, ſimul & induciis, quàm invitatis ſine quavis renuntiatione bellum intuliſſe?

Porro Induciarum vim parvi faciens ais, *multum intereſt inter Pacis, & Induciarum ſtatus, Rectiſſimè Gellius: non pax eſt induciæ, bellum enim manet pugna ceſſat.* Sed non rectiſſimè à te illius verba intelliguntur. Bellum enim manet extrà inducias, pugna ceſſat intra inducias. Vis clarius? Conſule Gellio Majorem Virgilium, qui dicit:

Bis ſenos pepigere dies, & pace ſequeſtra:

Ergo huic duodecem dierum Induciæ pax ſunt, tibi 26. annorum pax non ſunt? Si porrò hæ pax non fuiſſent, utiq; Poloni ad hocusq; tempus Exercitum non exautoraſſent. Quam tamen *Iuſtitiæ* Sveciæ doctrinam tunc pactis non nunc fractis Induciis claram facere debuiſti. Vis ſcire quam multum interſit inter pacis & induciarum Status? computa quantum temporis, non quantum fidei utriq; debeatur. Fidei enim æqualis ſemper menſura; cujus tantundem eſt de hora, quantum de anno, imò quantum de ſæculo. Vide autem quàm rectè Inducias quoad Svecos concedas eſſe frangibiles, quoad Polonos fractas accuſas; quaſi alio rigore pro Svecis, alio pro Polonis cenſeri debuerint.

Quà in Antinomià Pacis & Induciarum, dum ais, *Illis ſane populis, qui maximè nunc accuſſant Svecorum arma longè levioribus prætextibus Bellum gerere ſolenne eſt, ut facilè appareat uri illos potius felice armorum Svecicorum Succeſſu, quàm injuſtitia, & hanc non niſi inane invidia*

diadiĳq; esse pallium. Vides quàm te ipso teste, Orbis Christianus coram quo arma Svecica excusanda prius susceperas eorum causas quas vocas *justificas* adeò non acceptaverit, ut eas potius accuset: quid mirum quod ad Nicanorem solum, appellasti?

Sed suntnè tamen præter hunc adhuc aliqui in orbe, qui hæc Arma Svecica in Polonos excusata habeant? Et respondes: *Video nonnullos haud quidem diffiteri justo dolore motos Svecos arma tandem corripuisse: arbitrari tamen dissimulandas fuisse omnes injurias, & condonandas, quod jam tum Poloni miserè affligerentur, nec enim afflicto addendam afflictionem.* Ergo nec amicis quidem Svecorum arma hæc probata sunt? imò nec tibi ipsi: Fateris enim ingenuè his verbis: *Quorum probitas mihi vehementer placet.* Attamen sic placitæ probitati contrariam improbitatem promoves, ac si diceres,

Video meliora, proboq;
Deteriora sequor.

Mox enim pugnas contra tuam ipsius conscientiam objiciens tibimet ipsi. *Atsi afflictus nec injuriâ forte afflictus non desinat alios quietos injuriis lacessere, an is dignus est misericordia.* Et concludis *Neutiquam imò pœnâ dignum esse exquisitissima*, addisq; permoventem te rationem *An enim pietas exigit parcere illi afflicto donec emerserit?* Sic profectò Polonorum Causam perditam esse oportet, quandoquidem *Justitia* & *pietas* Svecorum est tam diu servare Pacta Conventa Parti, qvàm diu non est afflicta. Exemplo fortè Cleomenis, qui cum triginta dierum pactus Inducias, eas noctu fregisset, excusavit, dierum se non noctium Inducias pepigisse. Ita Svecos cujusvis Reipublicæ (generalis enim est propositio Tua: *si aliquis*) sereno duntaxat non autem turbido & aflicto tempore ad observationem Pactorum teneri. Ergo his juxta doctrinam *Justitiæ* Tuæ ut & Barbaris ex fortuna pendet fides? Nonne enim apud Justos & probos fidem, prospera poscunt, adversa exigunt, & ut quidam ait: nocte scintillat, nocte rutilat fidei carbunculus? Imò si nec ullum fidei obligaret vinculum, Magnum tamen Imperatorem, ut docet Plutarchus, suæ virtutis, non a-

lie

lienæ imbecillitatis fiduciâ convenit bellum suscipere. Igitur Sveci calamitatibus alienis clari esse cupient, & afflictionem ac debilitatem Polonorum in gloriam armorum suorum vertent? Olim Romanus Dux punitus quod ebrios hostes cæcidisset, tu non vino sed afflictione ebrios cædendos *pium* & gloriosum esse doces. Prostratæ quidem bellis. Heu licet & puero caput altæ ascendere Romæ Cæterum verus leo nunquam sævit in jacentia.

Quàm igitur rectè ostẽdisti illa duo, quàmq; in ijs *Iustitiã Armorũ Sveciorum, clarè* docuisti, vel ipsius Nicanoris Amici tui judicium esto. Ubi autem sunt illa *Regia* promissa? *multa*, scilicet *alia per Polonos contra pacta fidemq; publicam subditosq; S. R. M, factitata ubi non novi causarum declarationi ex ipsis Actis deducenda relicta?* Quæ si in *obscuris* illis Actis reperire potuisses, certe fidem Regiam eliberare non omisisses, nec aut illâ Orbem Christianum, aut tuâ, Nicanoris expectationem fefellisses.

Sequitur ut Appendicis, huic alteri propositionis tuæ parti adjectæ, quàm *scilicet sanctè à Svecis Induciæ hactenus sint observatæ?* fidem cognoscamus. Nam & in Brevibus Causis Regis nomine dixeras: *innoxios & pactorum observantes Svecos, quos scilicet nec unquam fractæ pacis causa Gens Polona culpare potuit.* Quæ an vera Svecorum laus sit, non ex Actis modò Sveticis, sed ex re ipsa oculis subjecta vide.

Nonnè enim in conspectu Orbis est, quod non satis fuit Svecis, Regem Sigismundum cum ipsius posteritate contra omnia jura Divina & humana hæreditario Regno exclusisse, Carolumq; & Gustavum ac hujus progeniem (quæ utiq; toleranda erat) eidem Regno imposuisse, nisi novissimè Palatinus Rheni extraneus, & nullo justo ac legitimo ad Regnum hoc, jure subnixus pro Rege declaratus & coronatus fuisset? Cum alioqui obstantibus Pactis hæreditariis, ac novissima Gustavi primi voluntate nemini ex linea materna cognato jus succedendi in illud Regnum unquam fas licitumq; fuerit. Pactis verò Stumdorffianis de quibus res est, id præcipuè cautum continetur, ut durantibus Induciis

 omnis

omni hostilitate abstineatur, omniaq; in priori istatu ad decursum memoratarum Induciarum relinquantur. Quæ autem vis major, quæ hostilitas apertior, quæ convulsio pactorum manifestior poterat fieri, & committi, quàm ubi iis currentibus, Jus naturale, per oppositionem extranei Successoris violatum, & simul sangvini Regio hæreditario, perpetuæ ignominiæ nota inusta est?

Occupati præterea per eundem incompetentem Successorem Ducatus, ante adeptum Diadema Regni Svecici à Prædecessoribus JOANNIS CASIMIRI Regis pacificè & quietè possessi.

Vasorum item, à quibus Regia hæc familia suam derivat originem Gentilitiæ possessiones per varia Regni Sveciæ Loca dissitæ, ademptæ.

In Livonia Reip: Polonæ Provincia contra priorem statum auctæ, munitiones, & nova fortalitiâ, à fundamentis ipsis excitatam.

Vectigalia majora quàm pactis concessum est Rigæ, & in portu illius, magno Incolarum Reipub: damno & oppressione instituta.

Moneta pura & solida privati commodi causâ contra priorem Statum in minutiorem transformata: prava autem & vilis Rigæ cudi permissa.

Justitia læsis plerisq; & injuriatis non administrata. Et quamvis eo nomine ex præscripto formulaq; Pactorum Commissarii, à Rep: Polona sæpius deputarentur (quos adeò non opus erat emendicare, quod supra prætendisti) illæ tamen Commissiones refragantibus Svecis nunquam sortitæ sunt effectum.

Quid memorem violentias a Svecicis militibus in Majori Polonia tempore Germanici belli patratas? Quid transmissam per ditiones ejusdem, ausu proprio cum mille ducentis militibus Banieri Uxorem? Quid concitatos contra Poloniam Moschos, Kosakosq;, sollicitatum dudum ad deffectionem, Ducem in Prussia Regni Vasallum Electorem Brandeburgicum, licitationes cum eo agitatas, & deniq; perfectas? Quid conservatum, tandemq; adductum in perniciem Patriæ Radzieovium? quæ omnia suis effe-

cti-

ctibus ita clara, certaq; sunt ut nullis documentis ex Actis quibusvis depromendis opus habeant. Nec vero cum his numeravero blandimenta] facta Aulæ Othomanicæ, tentatum animum Principis Transilvaniæ, captatam Tartarorum Amicitiam, quandoquidem his accuratè quæsitus, minimè respondit effectus.

Confer itaq; imaginaria illa *Furoris* Svecorum Phantasmata cum his tot tantisq; molitionibus & earum funestis effectibus, & vide quâm *sanctè scilicet Induciæ hactenus à Svecis observatæ* fuerint, & an eos, *nunquam Gens Polona fractæ pacis causa culpare* potuerit?

Sed jam & ipsè caussis Regiis non contentum te esse demonstras novam erigens *Iustitiam* novasq; horum Armorum Causas ab illis longè diversas afferens, *Primo: Rempub: Polonam non fuisse Moschis, Kosacisq; parem, sed certò fuisse succubituram, atq; ita futurum fuisse, ut latus illud Germaniæ, populis istis barbaris detegeretur*, deinde vero: *novis viribus, prudentiq; Svecorum administratione ita suffulciri Poloniam posse, ut Germania ab isthoc periculo sit libera.* In qua nè prorsus à fundamento Regio discedere videaris *Furorem* ita mitigas, ut eum ex ira & odio in amorem Poloniæ, à Moschis, Kosacisq; tuendæ, & prudenter administrandæ; insuper in favorem Germaniæ hoc ipso obligandæ convertas. Igitur Sveci erunt jam Protectores Germaniæ, & Administratores Poloniæ?

O præclaros Ovium custodes, ut ajunt Lupos.
Quis autē eos in Officio hujusmodi cōstituit? Tantine est iis, Imperatorcum ordinibus Imperii, ut nisi Sveci Germaniæ prospexissent, illorum ignavia Moschorū Kozakorumq; periculo exposita fuisset? à qua tantamne ut prius an majorem pro hujusmodi opera requirent mercedem? Hæcnè verò Svecorum est in Moschos etiam Kozakosq; fides, ut quos modò veluti amicos contra Poloniam incitârint, eos jam barbaros vocent, & à Polonia finibusq; Germaniæ arcere constituant? Quis autem *furor* est velle liberam administrari Poloniam à Svecis, cùm potius Sveciam Regi suo naturali rebellem à Polonis administrari & in ordinem redigi conveniat? aut quomodo *furor* Armorum Svecicorum in Poloniam cum defensione ejusdem conveniet, & quæ ab insania cæpta sunt pruden-

ti ad-

ti administratione finientur? Tacitus quidem inOthone & Vitellio duarum legionum meminit, quarum uni Rapax cognomen fuit, alteri Adiutrix. Sed hæ sibi utrinq; fuerant adversæ: Svecorum una eademq; militia, artibus bonis, pravisq; mixta, Rapax simul erit & Adjutrix? Sed jam hanc mixturam demẽtiæ videre libet.

Primum itaq; miraris. *Quantos progressus fecit Car Moschorum, brevi tempore per Litvaniam & Russiam Polonicam! Quam invalidam & levem manum tantæ multitudini objecit Polonus!* Quasi nescires operâ Svecorum id bellum conflatum, Polonumq; intestino alio bello distentum, pares illi vires objicere non potuisse. Nonne verò màgis mirandum est Svecos Pactorum fidei simul & necessitudinis humanæ oblitos, sic oppressis non modò expetitum solenni legatione denegasse subsidium, sed insuper tertia ex parte insidiosum bellum intulisse, legationemq; interim, ut eo tutius laterent insidiæ, ad se invitasse?

Miraris. *Quam infeliciter omnia Polonis cum Kosacis cesserint?* nonnè fælicius cessissent nisi Sveci oleum flammæ continuò affudissent? Quod tamen non omnia infeliciter cesserint, testis est, inter plures alias, maxima non de Kozacis modò, sed & de Chano ac universa Tartarorum potentia ad Beresteekum victoria, de qua Lubecæ per Legatos Polonorum triumphari, missiliaq; triumphalia in vulgus spargi adeò rumpebantur spectantium ilia Svecorum, ut mirum sit quomodo id quoq; inter causas hujus belli cõnumerare omiserint.

Nulla illi populo, ais, auxilia ab ulla Christiana Gente. Igitur Sveci non sunt Christiani, qui Polonis Stokholmiæ poscentibus auxilium negarunt. Hoc tunc volentibus negatum, invitis, demum obtrudere, non virorum hic, sed fæminarum mos, quæ ubi velis nolunt, ubi nolis cupiunt ultrò.

Tartaros in speciem Polonorum Amicos, infidos, Regionis vastatores, Christianæ fidei hostes, soli prædæ intentos dicis. Quid mirum in barbaris? Hoc magis mirere in Svecis, qui cum Christianos se profiteantur, in speciem amici sint in fidi, Regionis Vastatores, Christianæ fidei hostes, soli prædæ intenti, cumq; his omnibus Tartaros superaverint, solà pactorum fide ab iis superantur. *An-*

Annalium Polonicorum fidem laborare, dicis, *dum præclara nobilis illorum militiæ facinora narrant ad posteros*. Quorum nempe ipsorum fides apud omnes laborat, his omnium fides apud se laborare videtur. Major tamen Annalium Polonicorum fides est apud omnes Gentes, quàm Epistolæ Tuæ, quæ fractæ fidei patrocinatur. Militiæ porro Polonicæ contra barbaricam trium propè Orbis partium potentiam perpetuò excubantis clariora sunt facinora, quàm ut Annalium quorumvis testimonio indigeant. Militiæ Svecicæ fama paucis nota fuisset, nisi rebellionis facinore, mox invasionibus alienorum, prædisq; & rapinis non ita pridem innotuisset.

Quod si aliorum Annalium Polonicorum fides apud te laborat, certè Piasecii tibi recepti, totiesq; in epistola tua citati, nequaquam laborare potest, qui in Annalibus suis inter tot alia Polonorum facinora, de Prælio Kircholmensi anno 1605. die 27. Septembris peracto, his verbis narrat ad posteros: quod licet tam exiguum tunc in Livonia militare Polonorum præsidium esset, equitatus nimirum duorum millium Quingentorum ac peditum prope millè, quod viribus Svecorum Quatuordecem millibus armatorum constantibus omnis humana ratio obiiciēdum minimè svadebat; commisso tamen prælio, novem millia in loco conflictus, occisorum Svecorum fuerunt numerata, præter eos qui in fuga cæsi, vel ex vulneribus in conflictu acceptis perierunt. Quam igitur verè mox scripseris quod: *jam dudum in illo quidem Equite ostentationis, & inanis famæ plùs fuit, quàm solidi præsidij*; vel illud tibi domesticum exemplum inter plura alia, hodieq; edita, demonstrat.

Quartiano militi objicis, quod: *plùs ferociæ habet inconsultæ, quàm constantis fortitudinis*. Consultior tamen illius est ferocia, quam *furor* Svecicus, & constantior ea fortitudo, quæ perpetuò arcendis Christiani nominis hostibus invigilat, quam quæ tempora & occasiones deprædandarum Christianarum Gentium observat. Cedò exempla constantis fortitudinis Svecorum. In Livoniane? quam dum Gens Polona contra formidabilem Orbi

universo potentiam Turcicam pro incolumitate totius Christianitatis bellum gereret, nudatā præsidijs invaserunt & occupaverunt. An in Prussia & Germania? ubi proditionibus magis, quàm viribus res actæ. An fortè modò in Polonia? quam insidiis suis, linguaq; Radzieiovij fortes inundarant. Præclara sanè fortitudinis exempla, celeberrima gloriâ atro carbone ad omnem posteritatem notari digna!

Addis quod: *Illorum ferocium alij lingua magis quàm pectore valent*, imó, valent alii linguâ magis, uti ministra consilij, ut & Virgilio, quidam in bello:

Consilio & lingvâ melior:

cæterùm omnes valent pectore, quod quidem viribus, non dolis instructum gerunt.

Alij à fuga præcipiti quærunt subsidium. An idem Svecis nunquam usitatum est ut infrà cognosces. Ubi vero plures capiuntur quàm in fugâ? Communis hæc fortuna belli Nec semper à necessitate, nonnunquā ab errore aut fato evenire solita. Quartianorū porrò aliis, levioris nimirum armaturæ, ars est militaris ad lassandos gradarios equitatus, & Statarios peditatus Svecorum, separandaq; illa immensa tormentorum onera, in quibus totum Gentis robur? Hac enim tormentorum vim pro loco quandoq; declinando hostes ad sinceram pugnam evocant, & protrahunt? Quam quoties extra tormenta Svecis inire accidit toties vel ex longè imparis numeri conflictu, qui magis pectore & constanti fortitudine valent experiris.

Kozakorum injurias exageras. Estnè *Iustitiæ* inter subditos & eorum Principem & Rempub: odia acuere, & injurias alienæ exagerare militiæ? An non meministi te pro violatione pactorum duxisse imputatam Polonis sollicitationem fidei Subditorum, licet non Svecicorum in Livonia? Nonne ipse id potius & quidem *Iustitiæ* Professor agens, te clarè tuo proprio calamo condemnas?

Peditatum Polonorum externum livido oculo lustrans ais: *non amari à Germanis signa Polonica*, quo vel libertati, vel fidei Germa-

manorum detrahis. Si enim illa non amarent cur sequerentur? ut verò hos Polonis infensos redderes addis è converso, *de odio quo pleriq; Poloni in Gentem omnem Germanicam feruntur* : non certè in omnem, sed in hanc duntaxat, quæ Svecorum signa sequitur, nec pleriq; sed omnes, ut & in aliquos degeneres suos, Poloni odio feruntur: Aliòqui eos in omnem gentem Germanicam odio ferri quis credet, qui plures Germanos in una Aula Regia, vel una aliqua Civitate Polonica, quam in toto fortassis Sveciæ Regno numeraverit? Cum verò militiæ Svecorum sint è Germanis ipsa robora, quorum illi detrimentis in bellis clades suas sustinent, ac sangvine Provincias & famam nomini suo mercantur, quid mirum quod eorum odia in Polonos acuant? ut constantioribus ipsorum viribus & sangvine in hos abutantur.

Nihilominus militem externum reprehendis dicens: *in universum miseram Rempublicam, cujus robur est in milite peregrino collocatum*. Itaq; te judice misera certè fuit & adhuc est Germania, cui nuper in Svecico milite peregrino robur fuit collocatum, cur tamen iterum eidem à novò Moschorum & Kozakorum periculo liberandæ hoc idem peregrinum militis Svecici robur & præsidiû offers? Similiter cum Tuæ ipsius oraculo *Iustitiæ* misera sit Svecia, cujus residuum robur in Germanico peregrino milite dependet cur tamen illud ab Electore Brandeburgico ruentibus rebus accitum est? Polonis certè licet inopinato oppressis, quantum sine externo milite sit proprii roboris, hoc etiam bello, ante aciam aliquam Tartarorum manum didicisti.

De Commeatu Castrensi & pecunia, Polonorum quam inanis te cura sollicitaverit, jam post scriptum vides, dum tanti domestici Exercitus absq; stipendiis, commeatus sufficientià instructi, Regi Poloniæ confluxerint, ut eis tanquam superabundantibus retrò abitum indixerit. Unde jam certum habeas, tantum esse in animis Polonorum, extra pecuniam amorem propriæ Patriæ, quantum in animis Svecorum, extra Patriam, curam alienæ pecuniæ.

Hujus defectus causam adstruis, *quod Episcopi & Religiosi nihil*

de suis bonis in publicum conferunt, cùm tamen habeant opes multò majores opibus Nobilium, & Regiis proventibus pœnè suppares. Qui libenter sese alieno calculo occupant, hi Domi suæ quod computent non habent. Falleris tamen & calculo, & Status Reip: Polonæ notitiâ ubi Episcoporum & Religiosorum Subditi æqualiter cum Subditis Regiis & Nobilium in publicum conferunt. Satiùs id correxisses in Svecia, ubi Episcopi & Regulares, bonis Ecclesiæ spoliati ex iis in publicum nihil conferunt.

De munitionibus quoq; & Fortalitiis Polonorum, misisses potius inanem è pectore curam. Negant enim Poloni etiam contra *Aristotelem*, à te allegatum, potius cum Spartano Cive & milite: Civitatem munitione carere, quæ viris non lateribus coctis cincta sit. Fateor equidem minus illis sollicita esse Fortalitia, sed simul doleo te adeò in Scriptoribus rerum Polonicarum versatum non incidisse aliquando in illa Warsevitii Oratoris Poloni, scripta, cuidam, polonis idem exprobranti verba: O stulte inquit. An nescis ligneis cratibus Leones foveri? Ut verò insuper scias Polonos absq; fortalitiis Leonibus esse fortiores, lege Crantium, qui ita scriptum reliquit: Erat in Aula Mathiæ Regis Ungariæ Polonus miles, qui sæpe Ungaros ad luctam evocabat, multosq; sæpe vincebat, sed jactantiâ nimiâ odiosus. Stabat in ferratis claustris immanis leo. Quis est inquit Polonus, qui famelico Leoni ausit carnem auferre, quam ore comprehenderit? Cùn nemo præsumeret, cernetis inquit, quod dico. Illi fame per diem excruciant Leonem, postera die ovem projiciunt quadripartitam. Leo irrugit, appræhensæ carni incubans: Polonus ingreditur, & Leonem jam vorantem, divaricatis cruribus inclusum, pugno ferit in os dicens: Offam dimitte canis. Vocem intrepidam Leo exhorruit, exeuntemq; visu solo prosecutus est. An non idem præstiterit fortissimus Polonorum Rex JOANNES CASIMIRUS ereptâ ex ore Leonis quadripartita jam Polonia, altâ non est opus demonstratione.

Aude igitur dicere quod: *Prisca Polonorum virtus militaris multum adeò mutavit*, Non enim mutavit quicquam, nisi spem & vota Sve-

ta Sve-

ta Svecorum, ut vana, ac tuum ipsius proprium Stilum, quo negatam modo Annalibus, de prisca militari virtute Polonorum, fidem illam ipse vere narratam ad posteros vel nolens agnoscis.

Naturæ insuper injuriam facis; quasi hæc *Poloniam vel mari, vel fluviis, vel Silvis, aut Paludibus nèutiquam munierit, & ab arte nil accesserit præsidij, ob idq; præ omnibus Europæ Rebuspub: imbecillitate virium laboret.* Nonne enim prout omni fælicitate Poloniam beavit, ita & fluviis, & silvis, & paludibus, atq; hinc mari Baltico, inde Ponto Euxino munivit, & sepsit? Sed quid proficit si fraudi hæc ipsa pervia? Nec tamen ob id, & si tot bellis pressa imbecillitate virium adeò, ut Svecia præ omnibus Europæ Rebuspublicis imbecillitate fidei, & jam inde virium laborat.

Licet autem bonæ fidei Poloniæ nullæ seræ sint, cujus portæ patent omnibus, nulli clauduntur honesto; si quis tamen inhonestus eam prædandi animo intraverit, & inaperta omnia cupidas & temerarias manus iniecerit, raro non iis truncatus, ac spoliis mulctatus abibit, quod ipsum hoc bellum testatur.

Sanane ergo opinione persvasus identidem certificas, quod: *Periissent Poloni, & in finibus Germaniæ jam hæsisset Moschus,* immemor quod superius scripseris. *An scilicet expectandum donec emerserint?* Si enim emerserint quomodo periissent, vel si periissent, quomodo emerserint? mirum quomodo unus calamus, tam sibi contraria scribere potuerit!

Quodsi in finibus Germaniæ jam hæsisset Moschus cur non ibidem arcendum censuisti? An facienda erant Poloniæ mala, ut Germaniæ evenirent bona? Et verò putasne magis congruum futurum fuisse Germaniæ Vicinum Svecum quàm Moschum? hic quidem nec tantum unquam, speraverat, quantum in Magno Ducatu Lithvaniæ consecutus est: ille spe Alexandri Magni, ut infrà, (te Vate) concepta, non finem sed principium votorum suorum statuerat Poloniam: ex qua citius, crede mihi Svecorum auxiliis, quàm Moschorum viribus, tua, si Diis placet, succubitura fuisset Germania.

Tangis itaq; pulsus Reip: Polonæ, curando scilicet nè periret, aisq;: *Statum ipsius eum jam fuisse, ut nec vitia sua ferre amplius*

 potue-

potuerit, nec domesticam medicinam admittere, confusum, factiosum, turbulentum. Sed vide nè tuo, & Svecorum tuorum *Furori* occinat Tragædus :

Aliis mederi vis ipse ulceribus scatens.

Ergo Sveci erunt Medici circumforanei, qui circulabuntur orbem, vitiis Rerumpublicarum, peregrinam medicinam venditantes, imaginesq; prudentiæ, & fælicitatis suæ incautis emptoribus ob oculos explicabunt? Nimis profectò officiosi, ac suæ prudentiæ & industriæ admodum liberales. Prius tamen inquirendi de sua ipsorum sanitate & Status ratione : An vitia sua, præsertim avaritiam, luxuriam, ambitionem, à bello Germanico contracta domi amplius ferre potuerint, & non potius foris alenda protulerint? An valetudo eorum Reipublicæ unione naturali hæreditaria Arrosiensi compacta, sit in suo Statu? An non morbo Rebellionis, & fractæ fidei laboret? An medicinam domesticam, & Medicum à DEO promotum & ordinatum JOANNEM CASIMIRUM Regem suum hæreditarium admittat? An morbum *Furoris* ore proprio confessum negare potest? Igitur *Furiosi* alienam Remp: feliciter curabunt & prudenter administrabunt, qui se ipsos curare, & legitime administrare nesciunt? Unde jam fit, ut eorum medicinam tanquam stolidam, & insanam, abominantiq; palato ob rusam Resp: Polona evomat, & ejiciat. Quamsi porro Poloni admisissent, & retinuissent, certe novi hi Medici novam artis suæ felicitatem latius explicassent, & ad alias etiam Respublicas & inprimis ad Germaniam Tuam transtulissent, victiq; consvetudine, ubiq; Terrarum & Gentium idem usurpassent; jamq; hactenus non in finibus sed in visceribus Germaniæ Tuæ, certò hæsisset Svecus.

Quo in *Furore* & insania quasi Enthusiasmo plenus, novus Propheta intonas in Poloniam; *Iram Divini Numinis ob tot scelera impunita.* Oblitus moniti Sapientis: Si ad exprobranda vitia aliena provehere, cura ut quàm longissimè absis ab his quæ alteri objicis. Excute animum tuum & vide, nè ubi sis mendosus, vulgo enim ridêt, si quis calvus aut gibbosus ipse, aliis ea vitia exprobret.

An

An enim non videntur tibi eſſe ſcelera publica in Svecis hactenus impunita, Periurium, Rebellio, Invaſio alienorum, occupatio & Deprædatio Provinciarum, Perfidia, quæ ſocietatem humani generis tollunt, & non Gentibus ſolùm ſed & DEO illudunt! ut omittam cædes, ſtupra, & alia abominanda facinora tot in uſtis bellis hactenus impunè patrata. Gratiam ne hæc Divini Numinis an iram & vindictam meruiſſe intelligis, qui ut ſupra oſtenſum eſt, quid Numen ſit ipſum ignoras?

Attamen cenſuram Relligionis uſurpas dicens *Primum enim utiq́; Relligionis obtentu inter ſeſe hoſtili propè fuerunt Poloni animo, ex quo Ieſuitæ in illo Regno invaluerunt.* Igitur Jeſuitarum locò, Svecos ſubſtituis? Ah quàm pios & Sanctos fidei Divinæ, pariter & humanæ cultores! At Jeſuitas miſit in Poloniam Summus Eccleſiæ Pontifex: Sveci à quo miſſi, niſi ab illo, cujus in illis Regionibus, Olao teſte, Sedes eſt Sathana? ut *Cauſæ* & *Iuſtitia Armorum* ipſorum, ab hoc Magiſtro profecta demonſtrat.

Quereris in Polonia, *Solis Romanæ ſuperſtitionis Aſſeclis, honores, dignitatesq́; vindicari diverſa ſentientes convitiis & contumeliis affici. A Romanenſibus indocto zelo accenſis honoribus, privari tantùm ob innoxios Religionis ſenſus*, dic mihi poteſtne indoctior, ſimul & malignior zelus à perfidia accenſus oſtendi, quàm in Svecia? ubi non pares à paribus, vel ſuperioribus, ſed REX SIGISMUNDUS à Subditis ſuis non convitiis modò, & contumeliis affectus, ſed & Regno ſua cum poſteritate ſpoliatus eſt, tantum ob innoxios Religionis ſenſus. Et nunc multoſne, vel ſaltem aliquos Romanenſium in Svecia tot anteactis ſæculis Romano Catholica monſtrabis, quibus non ſolùm honore aliquo, ſed & ſolo innoxio Religionis ſenſu palàm gaudere fas ſit? Quod ſi id, ibi ita juſtum & rectum eſſe putas, in Polonia ſi idem cum diverſæ Religionis *aſſeclis* ageretur à Romanenſibus, quâ ratione injuſtum tibi videri poſſit? In qua tamen quàm nimis licitus eſt cuiq́; Religionis ſenſus? Hæc enim tanquam benigna Mater, etſi quidem non pleno filiorum aſſenſu, tantum contra diverſum in Religione ſentientes, ſpe reditus eorum ad Eccleſiam de vetuſto rigore remiſit, ut eos non modo ſub pacis

cis, &tranquillitatis ſuæ pallium receperit, verùm etiam ultra integram, & incorruptam libertatem honoribus & præmiis pro ſtatu & meritis cujusq; ornare non intermittat, fidelesq; ſibi plena fide tueatur. Quo factum eſt, ut zelus hic Svecorum quem pro libertate ſcilicet Religionis venditàrunt, cum apud non paucos alios, tum apud Urbem Gedanenſem precium non invenerit, fruſtraq; ibi lenocinia literarum eo nomine conſumpta cum prudentisſimus quisq; facilè perſpiciat, nihil eſſe in ſpeciem fallacius, hujusmodi fuco Religionis, ubi Dei Numen prætenditur ſceleribus.

Omitto alià ridenda profectò in alienam Rempublicam conſpicilia, ut pote; *Inter Equites Polonos & Prælatos non bene convenire*, ſcilicet enim mediatoribus ad componendum inter ſe negotium, Svecis indigebant. *Plebem durisſima ſervitute premi*, cùm dùrius premi non poſſit quam à Svecorum Tyrannide ad Varſaviam præſertim horrendis modis, ſine diſcrimine ætatis, aut ſexus, & alibi laniata, ubiq; peculiis ad ultimum ſangvinem exhauſta *Luxu pariter ac luxuria ditisſima patrimonia brevi abſorberi*, quaſi præda Svecorum ex alieno, luxu Polonorum ex proprio patrimonio honeſtior ſit, aut juſtior, *diteſcendi cupiditatem inter Polonos exarſiſſe* quod ſcilicet, ex *Iuſtitia* Poloni omninò debeant eſſe adeò pauperes ut Sveci.

Præterire tamen nequeo *Superbiam* ſæpius à te Polonis exprobratam, at non bene in iis perſpectam Superbia enim quæ tibi videtur, vera generoſitas eſt, ab animo bene a natura ad virtutem compoſito procedens. Virtus enim ut ait Seneca natura ſublimis & glorioſa eſt, & anteire ſemper priores cupit, quam decet ſuperbia quæſita meritis Quidni ſuperbiant Poloni? Qui nulli Chriſtianarum Gentium fidem unquam fregerint, qui pro incolumitate Orbis Chriſtiani perpetuas agunt excubias, ejusq; murum in pectoribus ſuis ſuſtinent: qui bellicis innutriti virtutibus magnitudinem ſuam malunt juſtitia tueri, ſine cupiditate, ſine impotentia; nulla bella provocant, nullis raptibus, aut latrociniis vivunt, idq, præcipuum virtutis, ac virium eſt, quod ut ſuperi-

periores agant, non per injurias aſſeqvuntur. Revoca tibi in memoriam Germanos, quos vocas tuos, ut olim in Theatro Romano gloriati ſunt: Germanos fide, & armis ante omnes Gentes eſſe; decora tamen hæc fuit eorum ſuperbia. Svecorum, ſine fide, ſinè armorum Juſtitia, finè opibus, quàm vana Excellentia & indecora ſuperbia eſt, ipſe judica.

At, *Poloni contemnunt hoſtes ſuos, & minimi ſemper feciſſe Svecos ultro fatetur Starovolscius*: Hoſtes quidem contemnunt in acie. Cæterum virtutem in iis æſtimant, & diligunt. Svecorum porrò, ut vitia, ſic militiam minimi ſe feciſſe, bellaq; cum iis ſola cunctatione ſua & contemptu invaluiſſe, vix fortaſſe negaverint Poloni, ſed quibus ob id Sveci totam, quæ hoc non viribus ipſorum crevit famam ſuam debent.

Quid verò Svecis obfuit, *immodicum illud*, quod vocas, *& improbum libertatis ſtudium in Polonis hoc enim eſt, ais evertere Rempublicam.* Nonne hoc potius improbum ſtudium eſt alienam curare Rempublicam, & evertere libertatem, nec perſpicere eam ſine everſione evertentium everti non poſſe? pro hac enim acriùs, quàm ſervitute pugnari ſolet.

Quàm verò acceptabilia jam remedia miſces: *Vi ſcilicet quadam Reipublicæ Polonæ opus fuiſſe ſi corrigi debuit, neque enim tales morbos niſi vi ſanari.* Efficax ſanè medicina ſed pro *furioſis*, deniq; pro Svecis non pro Polonis, utpote in Svecia antiquitus, & in hucusq; ferè uſitata. Ut enim omittam Chriſtiernum II. Regem, qui ſimili remedio Svecorum libertatem evertens, una die ſcilicet 8. Novembris Anno 1520. diverſorum ordinum Principes Magnates ac Cives numero 94. ante prætorium Stokholmienſe ferro detruncari, multoq; plures alibi, rotis, furcis, alioq; horrendæ mortis genere, quartando, ut ait Olaus mortificari juſſit; Et cum iis totam Rempublicam evertiſſet, niſi hanc pereuntem Guſtavus primus JOANNIS CASIMIRI Proavus & Anteceſſor ab interitu vindicaſſet. Carolus porro Dux Sudermaniæ qui Svecis IX. Rex dicebatur, qua non vi Statum Reipublicæ Svecanæ, per ſuaſum morbidum enecabat potius, quàm ſanabat! Qui adhuc ante occupatum Regnum præter alia

Tyrannica, in optimos, & fidelissimos quosq; Cives Regni illius patrata, Nobiles Delegatos ex Westrogotia Provincia Classem pro Rege Sigismundo petentes colaphis cruentis excepit. Quod si id Carolo adhuc tunc Duci Sudermanicæ fas, licitumq; fuit, quidni Carolo Gustavo possessionem Regni illius adepto plura talia competant, & cur non aut prædicti, Caroli Avi sui Materni, aut Externorum in Svecia Regum Externus ipse imitetur? Hoc igitur medicamentum certiùs domum secum referant Sveci, quod Polonis non indigentibus & minimè assuetis frustra obtulerunt. Respublicas quidem vi adhibita corrigi aliquando solere certum est, sed ab iis quorum interest, ut à Licurgo & Solone in sua utriusq; Patria gloriosè factum legimus: quod idem Regi JOANNI CASIMIRO jure suo in Svecia, non autem Svecis competit in Polonia.

Et mirum est hos videre in Polonia quid sit mali; cùm Poloni non videant in eorum Svecia quid sit boni? SIGISMUNDUS I. Rex Poloniæ oblatum sib ante Gustavum I. Regnum Sveciæ prudenter respuit: Carolus Gustavus non modò illud minimè a Rege Hæreditario JOANNE CASIMIRO oblatum, arripuit, sed insuper ad curandã Rempublicam Polonam a *Furore coactus*, accessit.

Attende verò, quàm bellè pro Polonis temperaverit medicinam, prout Receptio Literarum ipsius Universalium Mariæburgo 8. Maij, Anno præsenti ad plebem Polonicam datarum, testatur, ut nimirum hæc Dominos suos (quos ille sibi *Rebelles* in *Furore*, appellavit) præmii amplissimæ libertatis certa, interficeret: neq; enim aliter, nisi apibus necatis, melle Polonico vesci se posse conspexit. Perpende Receptiones alias literarum ad diversos Palatinatus editarum quibus ille Polonos, non prout Civilem & excelsam ac toto terrarum orbe liberrimam Gentem, sed prout Bothnica sua servitia durè, & imperiosè subtracto honore Titulorum à Regibus illorum propriis, multò ampliùs ab Exteris dari solito compellavit, nempe, *Senatoribus*, *Dignitariis*, *Officialibus*, *& Nobilibus Terrarum*, *&c.* licet quidem in aliis è Civitate Casimiriẽsi, die 28. Sept: anno præterito datis, Majores Polonos inter quos

sede

sedecem Senatores ipseq;Primas Regni, & primus Princeps continetur. *Illustrium, Magnificorum*, Wittembergium verò suum, *Illustrissimi* titulo honoraverit. Præcipuè verò considera illas, quas ad Palatinatum Podlachiæ die 20. Iulii anno præsenti Varsaviâ dederat. In his enim scribit, quod: *Gerendo hoc bellum viam simul aperuit Regi & Reipublicæ Polonæ ad tractandum de pace perpetua.* Viam nimirum injustitiæ elegit, postpositâ viâ rectâ, quam cum Legatis Poloniæ, Stokholmiæ inierat. Ergò hanc prius electam præclusit, aliam verò novam in Polonia aperuit? velim doceret, qua de causa priorem omiserit? an quod sibi fortè inhonesta fuit? At Rex & Respublica Polona, cum detrimento etiam dignitatis suæ, infrà publicum bonum positæ, novo exemplo, legatos ad se, pacis causa, in Sveciam usq; miserat. An quod scrupulos aliquos literarum vel Plenipotentiarum in se habuit? At hos, omni imaginabili industriâ, & vi ingenii suorum, quæsitos, amplius exco-querenon potuit. An quod ejus viæ cursus longo tempore opus habuit? At intra paucos dies, tantum illius confectum erat, ut jam longè minus ad finem pacis, conficiendum restiterit. An quod illa via, aliquas lites, vel rixas, in se habuit? At, omni svaviori modo, ab utrinq; cæpta, & continuata, in sola vespertina, ad proximum mane, super ultimo ferè puncto Polonorum, deliberatione receptâ, abrupta est. Quid ergo? tædium illius ad Exercitum suum, pro causa fuit, quo solo urgente declarationem deliberationis receptæ, cum toto negotii effectu Stetinum distulit. Abiitnè verò statim è Svecia ad Exercitum? Abire quidem voluit, non autem potuit, repugnantibus ventis, quorum causa, unâ posthæc Septimanâ, (intra quam abundè finem negotio dedisset,) in portu moratus. At Stetini, expectavitnè adventantes Legatos, securitatem itineris per tibicinem petentes? Nequaquam, imò citiùs inde maturavit abitum, intravitq; in occupatam per Witembergium, iisdem diebus Majorem Poloniam. Ibi tandem, aut Varsaviæ, aliisq; in locis per varios Oratores, ac demum sub Cracovia per ipsum, qui Stokholmiæ id negotii egerat, Leszczynium Legatum, Palatinum tunc Lencicìensem requisitus

tus, admisitnè aut novam tractationem pacis, aut plus dimidio peracti Stokholmiæ, & in declaranda deliberatione pendentis, continuationem negotii? minimè gentium, mutato scilicet rerum statu, mutandam à sola Republica, Legationis normam, indigitans. Itanè verò promissum fuit Stokholmiæ, cautumq; Instrumento, per Commissarios, nempe Ericum Oxenstierna, Cancellarium, Magnum Gabrielem della Garde Thesaurarium, & Gustavum Bielkie, Regni Sveciæ Senatores dato, cujus hæc sunt verba? *Cùm cæptus Tractatus ob magnitudinem, gravitatemq́, negotij & discessum S. R. M. Domini Nostri Clementissimi, hîc Stokholmiæ perfici nequeat: Idcircò cum abrumpi eum, ab utriusq́, partis instituto alienum sit, ita conventum utrinq́, est, ut Stetini in Pomerania, dictus tractatus sit continuandus, & redintegranda ipsius continuatio, Quarta die Stylo veteri Mensis Augusti, hujus Anni, eaq́, rationes Divinâ favente gratiâ ineundæ, quæ ad supremam manum tam salutari negotio imponendam facere possunt.* Quæ cùm, ut nosti, sic, & non aliter se habeant, rectènè, & ex dignitate sua, scripsit in iisdem literis: quod *Rex Ioannes Casimirus omnes transigendi occasiones spreverit*, pluraq; ibidem de *tali* quasi *animi ejus obstinatione* addidit? & jam an ipse gerendo hoc bellum, viam ad tractandum de pace perpetua aperuerit, an præcluserit? te ipsum consule. Porrò inde longè alia quam quæ sunt ad pacem perpetuam moliens scribit, quod *ex quo Rex IOANNES CASIMIRVS Regno Poloniæ excessit, Exercitus Quartianorum, atq́, omnes & singuli utriusq́, Poloniæ, Russiæq́, rubræ, pleriq́, Palatinatus sibi sese Sacramento devinxerunt.* Quam scilicet in solido fundamento species juris apprehensa, pro solido jure arripitur? An enim pactiones illæ non nullorum Poloniæ (non autem Russiæ hujusmodi prætensionis vacuæ) Palatinatuum per fraudem induciarum extortæ *Sacramentum*, dici possunt? Quæ si vel eo deniq; rigore censeri debeant, nonnè ob causam discessus Regis proprii extra Regnum, initæ ipsiusmet verbis agnoscuntur? Quà causâ cessante, Regis nimirum ad Regnum suum reditu sublata? nonnè ipso facto nullitatis vitio evacuerunt? Contractus enim ex qua causà colliguntur, ex eadem dissolvuntur, & sublata causa omnis eorum tollitur effectus. Qui verò Palatinatus ante discessum Regium

gium occupati, tumultuarias pactiones hujusmodi inierant, habebantnè potestatem ad Provincias non suo duntaxat, sed totius Reipublicæ juri subjectas, ipsaq; bona Regalia, & Ecclesiastica? vel si habuissent, an illæ, ex causa fractæ fidei Induciarum, ab imparatis & invitis initæ, firmæ & rata esse debuissent? Ac insuper servavitnè ille vicissim suum, & Commissariorum suorum *Sacramentum*? an potius pactiones illas, eodem ferè quo pactæ sunt momento per armigeros suos ubiq; fregit? quæ nimirum, Sacramento Induciarum, nequaquam illi firmiores esse, haberiq; potuerant. Attamen infert, quod, *optimæ intentionis & rectefactorum conscientiâ fretus spem conceperit.* Deus bone! si violatio Pactorum Fæderum, si cupiditas alieni Regni, si prædæ spolia, sacrilegia, & infanda alia flagitia, maximè verò tot utrinq; causata homicidia optimæ intentionis fructus sunt, & rectè factorum conscientiam faciunt, quidjam nisi scelus est, Fides, Justitia, charitas, pietas & virtus universa, quam aut lex, aut ratio generi humano persvasit? Deinde *refutationem causarum Belli à sua parte modo prælimınari evulgatarum* accusat, *uberioremq; earum deductionem cum ipsis documentis luci publicæ propediem daturum se* pollicetur. Vide quàm & ipse tua *Iustitia* jam ante edita minimè contentus, eaq; luce, quam tu *obscurioribus illis chartis*, undecunq; afferre voluisti? nec jàm *tardiori Lectori* sed Authori *obscuritatis* illarum culpam imputa, siquidem lux eis propediem promissa, jam post tot Menses hucusq; minimè apparet. Mirare verò Justum Bellatorem! qui clarigationem Belli & deductionem perfectam *Causarum* armorum suorum ab inchoato bello post unum & medium annum, demum Luci publicæ daturum se promisit, nec tamen in hucusq; datam esse constat, & jam doctrinam *Iustitiæ* Tuæ uti expectantem *lucis* amplius *claram* dicere desine. In iisdem literis *Quartiani Exercitus detestandam rebellionem*, vocat, licet prout hujus fide erga Regem suum utcunq; ad tempus reditus dissimulata, non tamen mutata, nil gloriosius, sic sua alieni ambitione Imperii, nil detestabilius Deo & hominibus esse possit. Scribit præterea: *in Barbaris etiam gentibus raro reperiri exempla eorum quæ Poloni nuper in*

deditione Vrbis Varsaviensis contra pactorum tenorem tam circa personas quàm res admisère, cum potius ipse, cum iisdem personis, infractis Induciis, & omnibus ubiq; hoc bello pactionibus, ac præsertim in deditione Urbis Cracoviensis barbararum etiam gentium exempla transgressus fuerit. Non defuit tamen personis illis justo major humanitas Polonica. Nam & sangvini, & vitæ illarum, quæ ob promptam & indubiam Urbis expugnationem in manu & potestate Regis Poloniæ fuit, piè & Christianè parsum, & sexus mollior ad sua castra cum honore deductus, & res propriæ cuiq; permissæ, nec rigidè pro more Svecico excussæ, aut exploratæ, imò pleræq; dissimulatæ, & Wittembergii cum nonnullis aliis à furente vulgo militari, aperto vitæ discrimini expositi, saluti & honori Protectio vicissim Polonica data, integrè servatur. Iusuper *disseminatos de sui exercitus, sive irreparabili detrimento, sive totali interitu rumores.* Queritur. Equidem Polonis disseminationes hujusmodi in veris etiam ac sibi gloriosis, neglectui sunt, in falsis, penitus insvetæ, & à dignitate eorum alienæ. Quæ verò gens talium peritior Svecis? quibus in hoc præcipua bellandi vis rumores per Orbem serere & fælicitati armorum suorum, aut honorem, aut metum quærere, ita ut hoc quoq; bello plures Civitates & oppida hac arte, quàm armis ceperint. Quem ad usum, ingeniosos Nugigeros peculiari sumptu Regiomonti potissimum, & Elbingæ alunt, addità insuper Regiomontano ex spoliis exulantium ibi Polonorum mercede, quo accuratiorem gloriosis figmẽtis daret operam. Qui prælo continuo affixi infinitis nugis scitè confingendis, & per Orbem magna cum Polonæ gentis injuria disseminandis incumbunt. Ut & his quoq; diebus dum Polonorum Rex Exercitum Quartianum ob pabuli insufficientiam, hiemisq; incommoda è Castris inter Gedanum, & Dirschaviam positis ad hiberna dimisisset, Svecorum aliquot Cohortes Vallum Castrorum vacuum, sive exinde prædandi, sive fingendæ famæ gratia, intrassent; ex literis quasi Gedano scriptis impudenter typis Regiomontanis imprimi fecerunt, Polonos à Svecis pulsos, Castris exutos, in clade accepta 42. Vexilla amisisse : Gedanensibus

bus simul propugnacula recepta esse, quorũ similia alia falsa pro-
fectò & impudentissima recensere nimis longum esset. Sed quid
mirùm talia disseminari a cæteris Svecorum? Si Rex ipse Carolus
Gustavus à prælio Varsaviensi, se numerosissimos Polonorum &
Tartarorum exercitus fudisse, & jàm omni penitùs difficultate in
subjuganda Polonia functum esse, misso nuntio Exteros Principes
certificavit: Si deniq; *Iustitia* tua, cujus saltem aliquod momen-
tum esse debuit, ac ipsum ejus fundamentum, nempe præliminа-
res Causæ, extra limen justi & æqui, disseminatæ reperiantur. Quæ
porro Poloni ut generosè contemnunt, qui gestorum suorum, ex
conscientia magis, quàm ex fama pretium quærunt, sic in disse-
minandis Svecorum detrimentis minimè occupantur. An ve-
rò non rectè, & verè disseminarent, non irreparabilia modo de-
trimenta, sed & totales propè interitus Copiarum Svecicarum?
nimirum aut apud Warkam, ubi Tria millia selecti Exerci-
tus Svecorum sub Regimine Marchionis Badensis à Stephano
Czarnecio Castellano Kiioviensi cæsa, partim in fugam acta. Aut
apud Trzemesnũ Lipiorũ in Palatinatu Ravẽsi pagũ, ubi pl⁹ Mille
Selectissimorũ Equitum, & quod fatendum est, planè Martialium
Virorum fortiùs magis, an obstinatiùs ab eodem Czarnecio, sub
Legionario suo Petero, Witembergii Vice Colonello, cum For-
gielio, & aliis capto, cæsi, occubuêre. Aut ad Prostkos, in fini-
bus Ducalis Prussiæ; ubi Exercitus Svecici Sex Legiones, ab Israe-
le Chiliarcha, & Brandeburgici decem, à Comite Waldekio du-
ctas, per Vincentium Gasievium Exercitus Lithuanici Campidu-
ctorem profligatæ, captæ, præter paucos, quibus, ut & Walde-
kio, fuga saluti fuit. Signa militaria, tormenta, & omnis sup-
pellex Castrensis recepta. Aut in Majore Polonia apud Oppi-
dum Kostenum; ubi, Mille Trecenti, sub directione Walii, &
Thosii, à Petro Opalenio Palatino Podlachiæ, & Francisco Czarn-
kovio anteriore, ac Christophoro Grzymultovio moderno Ca-
stellano Posnaniensi & Leszczynio Posnaniensi tunc Succamera-
rio fusi, vix Triginta, Posnaniam evasère. Thos, cum aliis o-
ctuaginta Officialibus captus. Aut ad Lubrzum pagum; ubi Co-
mes

mes Wrzeſzevicius, cum ſua legione propè mille viris conſtante, occidione deletus. Aut in Samogitia; ubi, fato Siculis planè veſperis ſimili, condicto tempore, Quatuor millia Svecorum in Stativis, à Nobilitate illius Terræ exciſa, paucis, quos Birzum; Caſtellum ſervavit, exceptis. Aut ibidem ad Birzum; ubi, ex mille ſelectis equitibus, à Magno Gabriele della Garde, Rigà in auxilium obſeſſorum ſubmiſſis, cæſis, & centum triginta captis, quindecem duntaxat Rigâ evasère. Aut in occupatis quindecem ferè Poloniæ, Palatinatibus; ubi, particularibus, emiſſariorum, præſidiariorum, Salvaguardiorum, & palantium per agros, cædibus, itinera, paludes, ſilvæ, repletæ: ut ſi in unoquoq; Palatinatu, ſingulos ad minus mille, trucidatos dixeris, non ad infrà, in numero erraveris. In quibus prætactis, & plurimis aliis conflictibus, quos ſingulos, recenſere longum eſſet, pauci admodum, ex Polonorum copiis deſiderati, ac ne unicus quidem, præter Dzialynium Koprzyunenſem Præfectum captum, vel ex minoribus militaribus officialibus, hactenus amiſſus. An non rectè præterea, & verè diſſeminarent fugas, ſaltem Nobiliores, nimirum; Aut Duglaſſii cum ſex millibus equitum à Sendomiria; qui inde Lovicium, Quartis Caſtris, viginti ſex milliaria Germanica, omiſſis Fortalitiis aliis, confecit. Aut, à clade Varecenſi, eorum, qui pernicitate equorum, per ſex horas, octo Milliaria Germanica emenſi, Warſaviam ſalvi evasère. Aut Mülleri Generalis; qui, propè trimeſtri obſidione Czeſtochoviæ, metu adventantis Zegocii Præfecti Babimoſtenſis, & Kuleſæ, relictà, abea turpi, effuſoq; curſu, ſuæ, ſuorumq; ſaluti conſuluit. Aut concitum Regis ipſius gradum ab obſidione Civitatis Zamoſtenſis, ob cæſa diverſis in locis emiſſaria agmina ſua, Jaroslaviam usq;: inde porrò, ob infeſtas undiq; Polonorum legiones (quas ut annonæ, pabuliq; defectu averteret, villas omnes à tergo ſui cremavit) ad Sendomiriam; atq; ab hac, trans Viſtulano itinere, Varſaviam: impedimentis Caſtrenſibus, non ſine celeritatis indicio, & pavoris veſtigio, ubiq; relictis. Aut inſuper, à clade Trzemeſſnenſi: à cujus loco, ille tribus non amplius milliaribus Germani-

mani-

manicis,ſubſidium laturus ſubſtiterat, motum, ſine mora, exercitum, & præproperè ultra Viſtulam, apud Wyſogrodum transportatum. Quæ & alia hujusmodi, hîc non ſpecificata, uberiùs aliquando Polonos diſſeminaturos, & ex fide Orbi, & Poſteritati ſuæ tradituros non dubito. At verò, *Campum Pragenſem ad Varſaviam Iuſtitiæ cauſa ſuæ, & Gratiæ Dei teſtem* appellat. Gratiam quidem Dei quis negaverit? quandoquidem ab infeſta haſta Polonica pectus ſuum jam jam transverberandum pauxillum fallente, & ſub imam axillam prætervolante, adhuc vitam illius ſervaverit, ut nimirum diſceret *Iuſtitiam* monitus: de qua ſibi omnino adverſa nonnè ab exercitu ſuo, ut & Brandeburgico luculenter ibidem edoctus? Ex hoc enim utroq;, cæſorum in illo campo ultra tria millia, ex Polonico trecenti duntaxat ex Tartaris 25. deſiderati, etſi longè paucior numero, Exercitus Regis Poloniæ, tunc fuiſſet. Adeoq; majori gratiæ Dei id quoq; adſcribat, quòd & paulò ante, Majores Poloni, & univerſi evocatorum Palatinatuum exercitus, in Provincias quisq; ſuas, dimiſſi abierant: ſoli tres Palatinatus, Sendomirienſis nimirum, Lublinenſis, & Belzenſis præliabantur. Gaſievius cum parte Exercitus in Podlachiam moverat: Rex corpore æger, Sapieha Supremus Lithuanicarum copiarum Dux, pede læſus, munia belli obire non poterant. Quæ licet multum rei gerendæ incommodaſsent, niſi tamen ſola loci iniquitas explicandæ aciei obſtitiſſet, jam tum ultima manus bello impoſita fuiſſet. Quam ob cauſam copiarum Polonicarum inde ad terni milliaris ſpatium receptus, ſolatio quidem illi fuit quas inſequi nô auſus, ſed teſtes ſint ipſimet Sveci & Brandeburgici an ſimile *Iuſtitiæ* Svecicæ ut & Brandeburgicæ teſtimonium iterum referre vellent. In iisdem adhuc literis condolet Polonis his verbis. *Vobis qui pro iniqua Regis Caſimiri prætenſione corpora veſtra objicitis.* At non condolet Svecis, quos ad tot cædes, & mortes evocavit. An enim hi pro æqua ipſius prætenſione corpora ſua objiciunt? habetnè, vel minimam ad Regnum Poloniæ? Ac inſuper de Regno Sveciæ, ut quid illorum Sangvinem volens proſtituit? Nonnè omnia de quibus bella hactenus geſta ſunt, Stokholmiæ

plusquam semicomplanata, & propè finem pacis perpetuæ, perducta, ac post paucos dies Stetini plenè finienda fuerant, nisi ille rem tam grandi ævi spatio exoptatam, adeóq; utrisq; Regnis salutarem abrupisset, non aliam ob causam, quam quod spem eorum, quæ animo conceperat jam deponere, & vota sua vasta vincere minimè volebat. Qua ergo amplius necessitate *Regem Poloniæ bello adoriri coactum*, se Orbi queri potuit, nisi *furorem* suum manifestum faceret, qualis nimirum otiosis Melancholicis immensa animo volventibus, evenire solet: quorum alius Pontificem, alius Imperatorem, alius Protectorem aliquem se jam factum existimat, & officia illa imaginaria exercet: porrò alius belluam immanem, & cunctis terribilem se putat esse, & mox aut ferreâ catenâ constringitur, aut caveâ includitur; ut jam Svecorum præcipuis evenisse vides. Ad extremum post reassumptas, *Iustissimas* scilicet, superius jam ad Epistolam tuam refutatas, Causas *iterum ad Protectionem suam ejusq; tabulas exactè exequendas*. Provinciæ illius incolas *invitat*, Quis Dei hominumq; ludibrium in hoc non videat, cui satis scilicet *Ignorantiâ* excusata, invasio incendia, devastatio, oppressio, Protectio, eadem inter se & recte compatibilia sunt? quid hujusmodi Protectione securius? quid ejus *Tabulis*, exactius, nimirum quam Stumdorfianis (& aliis hoc bello ubiq; & unicuiq; fractis) exequendis certiùs aut firmius? Ergo Hospes in Polonia Polonos ad Protectionem suam invitat! Estnè ab iis in Poloniam primum ipse invitatus? doceat id, quod facinori innocentiam induens, per orbem ferit. Nonnè invitare, ad Dominum domus suæ pertinet? quid si te in domo tua propria importunus Hospes advena & peregrinus, ad protectionem suam, ut sub ejus beneficio ibidem pane tuo proprio quantum ex eo tibi largiretur vesci posses invitaret, nonne turpiter ejiciendum & durioribus gratitudinis simbolis onerandum putares? Humilis & plebejus animus id aliter non ferret, quid liber & generosus? Cui, Polono præsertim, protectionis nomen ignotum, & vix in Polonia auditum est. In quo plusnè ambitionis sit, an contumeliæ in Polonos, haud facilè discernas. Quid enim ambitiosius, quàm nullo

tantæ authoritatis argumento subnixum, adeò superbum, & plusquàm Regalia crepantem, Protectionis longè potentissimi Regni, titulum sibi asserere, & arrogare? Quid indignius, quàm sive obtrudi liberis, sivè offerri Protectionem his, qui non vano titulo, sed rę ipsâ, & merito, ac officio perpetuo, ut aliorum Regnorum, sic Sveciæ per latus suum securæ, ab hostibus Christiani nominis protectores agunt? Quis igitur tam vilis, & nomine Polono indigni animi fuerit, qui hujusmodi Protectionis Cliens esse sustineat? tribus fortè vel quatuor exceptis, quos error suus, illius visco captos detinet. Atq; illis hæc quoq; admiscet svavia, quod nimirum: *voluit. Gens Polona semper & haberi, & videri honestatis amans*, quis dubitat? Ideoq; Protectionem Svecicam obtrusam, uti fædam & inhonestam spernit, rejicit, & damnat; Regi verò & Protectori suo legitimo fidem diversione ipsius extra Regnum dilatam, non mutatam, uti decet Gentem *honestatis amantem* servat.

Qvis jam quæso hæc remedia, & non venena dixerit? quis non sanis, & nequaquam indigentibus à *Furore* obtrusa agnoverit. Ut præteream Receptiones alias, & præsertim Contributiones per Præfectos suos homines plerumq; plebeios, & vilissimos liberrimis capitibus imponi præsumptas: Bona Reipublicæ, Ecclesiæ, & fidelissimorum Civium, egentissimis quibusq;, armorum suorum asseclis, ex tota Svecia & Germania ad prædam convolantibus, præmiorum nomine assignata. Cujusmodi medicinæ, an non potius medicinâ opus habuerint, facilè jam puto intelligis.

Et quoniam à plerisq; Polonorum, inopinato ut præmissum est hostium adventu, confusis, resistendoq; partialiter imparibus, remedia hujusmodi, amara licet & intoleranda sub prætacto, *protectionis* operculo oblata, dum Epistolam tuam scriberes acceptari videbantur; tu medendi successum felicissimum ratus, complosis manibus, effunderis in laudes Svecorum, immensosq; præpropere occinis triumphos, his quæ seqvntur verbis.

Favet illorum conatibus altissimum Numen. Nempè ab eo jus da-

datum sceleribus. De quo toties repetita opinio tua, denotat mentis constantiam, quam rectè sentientis de natura Dei! Nunquid enim hic favet pravis conatibus affligentium, & non potius correctioni eorum, quos affligit, quorum è re est, ut affligerentur? Svecis quidem utitur Deus, uti Iudex carnificibus, ad sumenda de aliis supplicia, non tamen in favorem carnificum, sed propter hos ipsos, quorum correctioni, & publico bono consulit. Ac ut vix unquam fælicior, Diviniq; favoris & providentiæ certior fuit Polonia, quam his tot simul pressa bellis, ut correctior, & circumspectior altiùs assurgeret; sic nunquam infeliciores Sveci, quam hujusmodi fælicitate, tuisq; elogiis ad nubes elati, unde casu graviore ruant.

Præest Rex nemini eorum quos hic sol vidit rebus magnis secundus. Sit sanè, ponat vel in sole tabernaculum suum, sitq; ejus jam ipsi cognata potentia cælo; illo tamen major est, qui justior. Justitia enim, tanquam Regia mensurâ, præstantiam Regum examinandam, vetus & planè Regium Agesilai dictum est: qui idem, Fortitudinem sine justitiâ, nullius pretii esse censuit. Adeòq; Magnis rebus sublatâ Justitiâ, quid nisi scelerum remanebit magnitudo?

Huic ad manum Senatus fidelis fidelior fuisset, si fidem pactorum servandam svasisset, exemploq; Cyneæ, vanæ, & periculosæ ambitionis Regem suum monuisset. Ille enim, ut verbis Plutarchi referre libet, Pyrhum Regem expeditioni in Italiam intentum cernens ita compellavit: Bellicosi o Pyrhe Romani esse feruntur, multisq; fortibus imperare Gentibus. Quod si Deus nobis de iis victoriam concesserit, & quis ejus erit usus? Ad hæc Pyrhus: de re manifesta quæris Cynea. Victis Romanis, nulla neq; barbara neq; Græca istis Urbs est, quæ resistere nobis possit. Itaq; statim Universam obtinebimus Italiam? Cujus magnitudinem bona, & potentiam quemvis potiùs quàm te, ignorare consentaneum est. Tùm Cyneas paulum moratus: Italia verò, inquit, occupata quid agemus? Et Pyrrhus nondum quid sibi is vellet: intelligens; Sicilia, ait, proxima est, Insula potens divitiis & homini-

minibus abundans, manusq; nobis protendit. Ibi enim omnia ſeditionibus plena, confuſioneq; Magiſtratuum, & oratorum certaminibus. Probabilia dicis, reſpondit Cyneas, ſed eritnè nobis is finis expeditionis, ut Siciliam capiamus? Deus, inquit Pyrhus, victoriam nobis hanc ſi conceſſerit, ad magnas res eâ, quaſi exordio utemur. Quis enim Africâ abtineat ſe, & Carthagine, cum & hæc capi poſſit? Quid verò attinet dicere eorum, qui nunc nobis inſultant hoſtium, his victis, nullum nobis reſiſtere poſſe? Nihil, ait Cyneas: & verò perſpicuum eſt, tanta te auctum potentia & Macedoniam recepturum, & Imperium in Græcos ſtabile habiturum; verùm his omnibus confectis, quid tum agemus? Ibi ſublato Pyrhus riſu: multo, ait, otio fruemur ac quotidiano potu & colloquiis invicem exhilarabimur. Hucusq; Regem Cyneas cum Sermone deduxiſſet, quid ergo obſtat inquit, quin jam convivemur, & in otio nos invicem oblectemus? cùm jam in promptu nobis ſit, poſſimusq; eo ſine ullo labore frui, quod multo ſangvine, multisq; ærumnis quæſitum imus, multa aliis mala illaturi, multa paſſuri. Hac oratione, Cyneas Pyrhum magis perturbavit, intelligentem ſanè quantam in præſens fælicitatem dimitteret, ſed eorum quæ cupiebat, ſpem deponere non valentem. Quis verò finis hujus ſpei? audi eundem Plutarchum: Pyrhus, inquit, proſperos ſucceſſus tanquam aliarum rerum occaſiones accipiens, adverſasq; res, aliis actionibus ſarcire ſtudens, neq; in clade, neq; in victoria, acquieſcebat. Itaq; Argos verſùm caſtra movit. Ibi in ipſa jam Urbe, præſentem tempeſtatem cernens, apicem quo galea ejus inſigniebatur, detractum amicorum cuidam tradidit, & in perſequentes hoſtes impetum dedit, ubi per thoracem haſta ictus vulnere neq; lethali, neq; magno, in eum qui ſauciaverat, ſeſe convertit. Erat hic Argivus, mulierculæ pauperis, etiam vetulæ filius. Ea detecto, ſicut & reliquæ mulieres, pugnam ſpectans, cum filium Pyrho congreſſum cerneret, periculi magnitudine territa, utraq; manu arreptam tegulam, in Pyrhum conjecit, quæ infra galeam, capiti illapſa, vertebras cervicis imæ comminuit. Zopyrus verò quidam

 dam

dam caput amputavit. Hæc, & ſimilia alia ſi *fidelis* ille *Senatus* Regi ſuo propoſuiſſet, tunc veræ fidelitatis laudem habuiſſet.

Exercitus numero magnus. Fuit quidem ad fruges conſumendas in Polonia & prædas rapiendas ultra ſexaginta millia brevi multiplicatus; Sed quantus jam numero reſtat nunc computa.

Virtute maximus ubi ſcelus pro virtute eſt, certè maximus, quem alioqui, cui virtus cordi, & nota belli iniquitas, nemo ſequitur, niſi cui non intereſt, famenè in proprio, an ſupplicio, in alieno ſolo intereat.

Semper Victor nunquam victus. Quamdiu lingua Ràdzieiovii, & vitiis diſciplinæ militaris Polonicæ pugnavit, ſemper victor; poſtquam ſeria ad arma ventum eſt, nunquam victor ſemper victus.

Abundè eſt prudentia ad componendam feliciter rem Poloniæ, veriùs ſanè, & fundamento *Furoris* convenientius ſcripſiſſes: Abundè eſt inſaniæ, ad componendam, invito Domino, rem alienam, Prudens enim, ſua potius componit, ad conſilium non vocatus non accedit, nec tantùm otii ſibi ſumit, aliena ut curet, ea quæ nihil ad ſe attinent.

Abundè potentiæ, ad improbos, & refractarios coercendos. Nonnè hæc potius judicii impotentia eſt, ſeipſos improbos, refractarios, & Regi ſuo hæreditario Rebelles non agnoſcere, ſuamq; labem in honeſtiſſimos Polonæ Reipublicæ Cives ſpargere? Quibus cùm abundè ſit juſtitiæ, abundè eſt & potentiæ ad improbos invaſores ſuos coercendos. Hos enim ut fides, & Juſtitia, ſic potentia facilè deſtituit.

Quanto magis idonea erit Polonia abigendis Moſchis imò juncta Moſchis tantò màgis idonea erit, hinc abigendis inde in Svecia indagandis Svecis.

Profectò jam Conſtantinopoli trepidatum eſt ad hanc potentiam. Videat & certè rideat Imperator Turcarum, ut à potentia Svecorum jam trepidàrit, hiq; trepidationem hanc typis evulgatam toto Terrarum Orbe in triumpho circumferant. An fortè ignoravit, Svecorum eſſe, Chriſtianos armis laceſſere, horum Sangvi-

 nem,

nem, ſpolia, everſiones Urbium incomparabili ſibi gloriæ ducere, & alteri etiam Regno operam ſuam ad id ære & ſtipendiis obligatam gerere? Nè tamen ſic trepidantem Carolus Guſtavus depuliſſet Conſtantinopoli, obſtitère Poloni; qui nè à Regibus quidem ſuis bello offenſivo illum ſe inconſultis impeti paſſi ſunt.

Certè non major fuit Alexandri vis qua Perſis ſuperatis omnem Aſiam domuit, fortunatam profectò natam hoc Rege Sveciam! In quo redivivum poſt tot ſæcula Orbis videt Magnum Alexandrum. At non minus fortunatum Regem, qui te laudum ſuarum præconem invenit Traſymachum. Parùm tamen à te dictum, ut & à Cromvellio, qui illum ob blandientia in Polonia primordia, & ſimul natum filium, Alexandri Magni fælicitate ſalutavit. Certè enim ille major & fælicior habendus Magno Alexandro, ſi Polonià potitus fuiſſet. Hæc enim Alexandro Magno nunquam paruit, ut Epiſtola ipſius ad Ariſtotelem, à Vincentio Kadlubek antiquiſſimo rerum Polonicarum Scriptore allegata teſtatur. Imò Vincētio eodem teſte, Poloni Legatos illius, quos tributi exigendi cauſà ad ſe miſerat, exoſſatos, auroq; & alga impletos, illi remiſerant, cum hac Epiſtola. Regi Regum Alexandro, rerum Imperatrix Polonia. Malè aliis imperat, qui ſibi imperare non didicit, neq; gloria dignus eſt triumphi, de quo pompa cupiditatum triumphat. Tuæ ſiquidem ſitis nullum eſt refrigerium, nullum temperamentum. Imò quia nuſquam eſt tuæ cupiditatis modus, ubiq; tua mendicat paupertatis tenuitas. Licet tamen inſatiabilem tuæ voracitatis abyſſum, mundus ſatiare non poſſit, tuorum ſaltem utcunq; refocillavimus eſuriem. Nec te lateat, locum apud nos non eſſe loculis. Ideo præſentia Xenia, fideliſſimis tuorum capſidibus, commiſſa. Polonos autem animi virtute, corporum duritià, non opibus ſcito cenſeri. Non eſſe igitur eis, unde tanti Regis, vel tantæ potius belluæ rapidiſſimæ poſſit expleri ingluvies. Abundare eos verè Theſauris juventutis non dubites. quibus non ſopiri, ſed tecum prorſus extingui poſſit aviditas. Quæ an non ipſà eadem (Legatis quidem adhuc integrè retentis,) alteri iſti armis reſcribant. Alexandro, ipſe penſita. Ju-

Justenè verò in tantum attollens novam Svecorum potentiam, deprimis vetustam Polonorum famam asserens, quod duntaxat *per aliquot centum annos non passi sint Poloni Germaniæ Reges sibi dominari* cùm à primis gentis suæ initiis, nunquam aliquem Germaniæ Regum, aut Imperatorum sibi dominari passos, veris antiquitatis Annalibus, docere possis. Audi Florum, quod in culmine rerum positis, & toti jam propè Orbi imperantibus Romanis: Sarmatas arcere Danubio satis fuit. Lustra campum Caninum, propè Wratislaviam, tumulis cæsorum a Polonis Henrici Quarti Imperatoris, Exercituum, famosum: inde, & ex pluribus aliis monumentis, nunquam sibi Polonos, Germaniæ Reges passos fuisse dominari, disces.

Ex illis ad Pontum locis Gothi quondam Macedoniam, Græciam, & Asiam populati sunt. Hoc verùm est; non enim ex Gothlandia Svecorum, quod infra innuis. Id enim negat tanta Ponti Euxini à mari Baltico, & per hoc à Gotia Svecica, distantia. Negant Insignia, pro quibus Gothi illi, Methodio teste, Ursam in Vexillis habuerant; Gotia Svecorum, Leone gloriatur. Negat habitus, qui illis fuit Sarmaticus, ut picturæ Regum ipsorum, in Hispania observatæ, testantur. Negat linguæ commercium, quam illis fuisse Sarmaticam! Vocabulum ipsum Gotovi, Polonicè paratos sonans, licet paulò corruptū indicat; cui simile Kozacy, polonicè itidē sic à promptitudine capræ nuncupati, in iisdem locis nunc ut plurimum degentes referunt. Qui porro ad Pontum loci ut semper fuerunt Sarmatici, sic in possessione Regis Poloniæ etiam nunc extant. Gothiq; ibi olim habitantes, à Regibus Poloniæ regnabantur. Quod ipsum Epitaphium Boleslai I. Regis Poloniæ Chrobri dicti, Posnaniæ vetustissimo lapidi, cum titulo Regis Gotorum atq; Polorum, metro incisum, testatur: Quoniā tamen Gothi illi Lipsio, & aliis, latrones Orbis appellati, minimè ut agnationem eorum, sic famam Gens Polona Svecis invidet. Verùm tamen utrum hi ad Pontum perventuri, & ex *illis locis Macedoniam, Græciam, & Asiam populaturi* ac quod infra scribis *idem quod olim Westrogoti, Ostrogotiq; in Italia, Hispania & alibi præstituri sint*, valde dubitat.

Quamvis autem hæc ut ferê omnia risu digna, & quidem Caroli Gustavi Causarum hujus belli interpres scripseris, nihilominus ipse *non potuisti* ut ais *non ridere à Przyiemscio Polono, eoq; Casimiri Regis Legato, hæc dici, quòd disjunctissima sint Regna, divisisse naturam mari: dissociasse constitutionem Imperij, & Religionem: discrepare legibus, moribus, habitu, linguâ, in nullo sibi populos hosce esse similes nisi ferociâ, discordiarum omnium fomite.* Quæso quid hîc est ridendum? nonnè omnia seriò ita se habere cuivis perspicuum est? nisi fortè quod non addidit; discrepare has gentes, Pactorum fide, quam alteri violare, alteri servare piaculum est.

Nonnè màgis ridiculum ipse adstruis: *Gentes has sic satis fœliciter in unum Reipublicæ corpus posse concrescere* sicnè enim satis fæliciter concrescerent, quæ nec vinculum quidem induciarum, ad tempus fæliciter ferre potuerunt? Quo abrupto, non superest aliud, quo iterum colligari, nedum satis fæliciter concrescere possint. Quæ enim compagines, vel glutina, vel nexus reperiri possunt, amicitiæ, aut fidei Svecorum? An deerant cum iis vetustiora etiam vincula Polonis? dum olim Ericum Regem Svecorum exulantem hospitio exceperant, & dimisso in possessionem Pucensi Territorio, Mensæ, & dignitati illius, ac honori Gentis prospexerant: dum Rixam Regis Sveciæ filiam, Regi suo *Præmislo* Uxorem, sibi Reginam acceperant; dum vicissim Joannis tunc Principis, post, Regis Svecorum connubio, filiam Regis sui Catharinam, dederant: dum eorum tunc Principem, Divum Sigismundum, Regem sibi elegerant. Quid pro his Sveci? Insidiosas invasiones, Provinciarum insessiones, & cruenta bella. Quid amplius? eo usq; provectum sine causa *furorem*, ut non modò distractis aliorum bellorum gravi & multiplici mole Polonis, fidem Pactorum fregerint, & universa pacis mediâ abruperint; verùm etiam usi commoditate fælicis grassationis internecivo modo, Urbes, arces, Palatia, & præcipua quæque decora Regni, funditùs everterint; Regnum insuper occupare, aut cum aliis Polonorum hostibus dividere præsumpserint. Hinc ergò, sic satis fæliciter cum Polonis, in unum Reip: corpus concrescerêt? Quinimò

 ut

ut quædam plantæ & herbæ, in uno eodemq; ſolo ſocietatem non ferunt, ſic Gentes hæ, citiùs una præ altera areſcent, & non utra vincat, ſed utra ſit, in Polonia pugnabunt, quàm in unum Reipublicæ corpus, ſic ſatis fæliciter concreſcent. Ut enim, ſimili modo oppreſſi olim à Perſis Athenienſes dicebant: Donec ſol conſvetum curſum tenebit, Athenienſes Agrorum Vaſtatorum, & violatorum templorum vindictam, à Perſis bello exigent: Sic Polonis in Svecos, non tam dicendum quàm agendum eſt, ut qui, tam extremos, & omnem barbarorum *furorem* ſuperantes hoſtes, ceu nunquam futuri amici, illis ſeſe præſtiterint.

Allegas *Iagiellonem Lithvanum, Henricum Gallum, Stephanum Hungarum, Sigismundum Svecum Poloniæ Reges* quorum honeſtiſſima in petendo, & conſequendo corpore Reipublicæ Polonæ exempla, ſi imitanda Regi tuo propoſuiſſes, fortè voti ſui, quod inordinato affectu, & præcipiti *furore* evertit, aliquando compos extitiſſet.

Et verò, ſicnè ſatis fæliciter gentes has concreſcere poſſe exiſtimaſti, promittens, quod: *non deſunt remedia compeſcendæ ferociæ, & mitigandis ſuperbis Polonorum pectoribus*, amara hæc profectò, & à natura, ac ingenio Polonorum aliena remedia. Nonnè verò inſania eſt, haud ſanè intelligere, quòd viciſſim, non deſint remedia Polonis, compeſcendo *Furori* & mitigandis inſanis Sveeorum capitibus?

Affudiſti quidem illi dementiæ temperamentum his verbis: *Non ea eſt ferocia Svecorum quæ Polonum non ferat* ſed ſimul mixturam Gentium & ſenſus tui oſtendiſti, addens: *Germanicus Genti eſt animus.* Cui enim non paradoxum videri debet, in corpore Svecico, Germanicum habitare animum? An quòd Sveci, animo proprio deficiant, & Germanico uti opus habeant? An quòd fortè è Germanis progeniti, naturalem Spiritum ab illis trahant quo vide nè ipſis plùs detraxeris, quàm addideris. Nam ſi Germanos cum Svecis olim eandem fuiſſe Gentem intelligis, majorinè Germanorum honori, ſcriberes, *Svecicum Germanicæ Genti eſſe animum*, cum Germani dubio procul ſuo proprio animo quo olim glo-

lim gloriati ſunt contentari malint. Equidem Polonis cùm certè Polonicus ſit animus, cum adoptivo hujusmodi Svecorum animo covenire non poſſ et. Nonnè verò contrarium ſuperiùs ſcripſiſti, quòd; *Poloni non niſi ægris oculis Germanum militem vident, nec Germani Polonum fidum ſibi ſolent experiri?* Hoc per te poſito diſſidio, quomodo tibi ipſi contrarius, Svecos quibus *Germanicus eſt animus* ſic ſatis fæliciter cum Polonis in unum corpus concreſcere poſſe exiſtimaſti?

Deniq; *maximum* ais, *Concordiæ ſtatuminandæ videri obſtaculum Papalem Religionem.* Quo nonnè ingenuè fateris Svecis Cauſam Religionis non eſſe negotium principale hujus belli, quod Religioni ſuæ addictis falſo contra claram hanc doctrinam tuam perſvadere nituntur: ſed duntaxat obſtaculum ad negotium principale, nempe ad occupandam, & in unum corpus componendam, ac prudenter adminiſtrandam Poloniam?

Rectè itaq; in hac poſteriore parte Epiſtolæ tuæ Cauſarum hujus Belli ac *Brevium* illarum *Chartarum obſcuritatem* amoviſti, & vel *tardiſſimo Lectori*, elucidaſti, quòd nimirum *Furor* ille *patientiâ* propoſiti, longo Induciarum tractu *læsâ* genitus, quo Carolus Guſtavus Rex tuus coactus eſt Regem Poloniæ bello adoriri, nil aliud fuerit, quàm cupiditas Poloniæ prudenter adminiſtrandæ, & in unum corpus fæliciter uniendæ in quam ille videlicet ad *Furorem* uſq; exarſerat. Quid mirum? Pulcherrimam enim eſſe, & ad invidiam illarum præſertim, quæ rupibus & ſaxis horrent Terrarum formatam eſſe Poloniam quis negaverit? Sed cujus ille potiundæ, & prudenter adminiſtrandæ omnium longè maximum in *Furore* non animadvertit *obſtaculum* quod nimirum hæc Virum ſuum legitimum habeat JOANNEM CASIMIRUM: cui prius data à Deo per admirandam Spiritus Sancti in unanimi tot populorum conſenſu energiam, & per ſolennia verba deſponſationis: Accipe Coronam Regni, quâ Sanctitatis gloriam & honorem, & opus fortitudinis ſignificari intelligas. Item: Accipe gladium in Defenſionem Sanctæ Dei Eccleſiæ Divinitùs ordinatum, ad vindictam malefactorum, quo vim æquitatis exerceas, molem ini-

quitatis potenter destruas, memorq; sis de quo Psalmista prophetavit dicens: Accingere gladio tuo, super, fæmur tuum potentissime. Huic tam Potentissimo & Diviná fortitudine accincto Viro Sponsam à Deo datam velle eripere, aut honestissimos filios castissimæ Matris id pati posse credere, nonnè is monstrosæ Audaciæ & flagitiosi consilii conatus erat, in quo periêre jus, decus, mores, fides? Hæcnè enim est *Iustitia* quæ honestè vivere, neminem lædere, jus suum cuiq; tribuere docet?

Dices hanc privatorum Justitiam esse, aliam porro Regiam, nempè: Fides Regni causa violanda. &: Gladium qui tenet, optimè de Justitia differit, ac:

Nunc qui fædera rumpit
Ditatur: qui servat eget.

Sed vide fieri posse; ut idem & fide simul & Regno careat, & gladio pereat, quem ipse paravit acuto; & ruptis fæderibus ditatus brevi egeat; sæpe enim assvetos spoliis affligit egestas, & quæ rapuère ipsi, mox raptor alter habebit, Nec habet eventus sordida præda bonos.

Verum enimverò, ut tibi vel præmissa concederentur *Iustitiænè* Regiæ esse censuisti, non denuntiata hostilitate Regem Poloniæ Bello adoriri? Revolve omnium temporum & Gentium exempla, non id vel à barbaris sine fraude omissum usquam reperies. Potuerant fotassè raptam olim Helenam propriam Græci, (non alienam ut Poloniam Sveci) non denunciato bello vindicare, attamen prius repetitùm eandem, viros Principes Menelaum & Ulissem Troiam ab iis missos scribit Homerus. Quo enim jure, inquit Cicero, bellum justum esse potest, nisi aut repetitis rebus geratur, aut denunciatum prius sit atq; indictum? Quem usum multò magis inter Christianas Gentes, omnibus justis & honestis bellis servari in comperto est.

Sublatâ itaq; omni ex parte Armis Svecicis, Justitiâ, quid sunt Bella nisi latrocinia? ait Baldus. Quod si juxta Senecam: Latro est, etiam antequam manus inquinet, qui ad occidendum jam armatus est, & habet spoliandi, atq; interficiendi voluntatem;

quod tu dabis nomen Svecis, qui præda simul & sangvine, in Polonia, manus inquinarunt? qui non Gazis Regiis, opibusq; Procerum & Nobilium diripiendis, non ornamentis, & marmoribus Palatiorum, non laminis tectorum detrahendis, non auro Sacro, vasis, campanis, & suppellectili Deo immortali dicatæ auferendæ abstinuerint, sed nec cadaveribus ipsis exhumandis & spoliandis pepercerint! Ut omittam Templa, & Cænobia combusta vel diruta, aut omni flagitiorum genere profanata, submersa in aquis aut destructa quæ avehi non poterant prædarum onera, explorata diabolicis præstigiis, aut exquisitis cruciatibus & tormentis extorta pecuniarum abdita, ut planè in his Fundamentum *Iustitiæ* Tuæ, à qua, tantum (Baldo & Seneca definientibus) latrocinium, invenit patrocinium, non obscurè cuivis expresserint, quod nimirùm:

Rupère fœdus impius lucri *Furor*
Et ira præceps. Ubi lucrum negatum est. Sed jam
Deus ecce *Furentibus* obstat.

Illaq; *exquisitissima pæna*, quâ *afflictum* Poloniæ Regem *dignum* esse judicasti, divinâ *Iustitiam* tuam limante, & eliminante Justitiâ, in authores suos conversa est. An enim non exquisitissima pæna est, illum cujus fastos fortunæ per orbem Terrarum disponebas, jam præter aliquot alibi fortalitia, solis Prussiæ terminis includi. Quem Moschis à finibus Germaniæ arcendis intentum esse prædicabas, per eosdem Livoniæ finibus arceri. Qui Protectionis in Poloniam liberalis erat, Protectione ab aliis (missis Legationibus) egere, eâq; merâ quocunq; licet alio titulo, à Brandeburgico obtentâ, in Prussia hucusq; subsistere. Omitto publicum odium, quo nullum gravius supplicium: perditam fidem, quam qui perdit, nil habet quod perdat amplius. Non commemoro amissos belli Duces, Officiales, Auxiliarios. Non suscito Æoli cum minoribus aliis hujus belli flabris, in ipsa tempestate à se concitata expirium. Taceo Sacrilegas prædas, aut excussas, aut ab ipso mari abominante facinus ad littus ejectas: Literas cum cistella in mare præcipitatas ab eodem eructatas. Missum

sum

sum facio Köniksmarkium, in eadem ipsa navi Lubecensi, in qua Legatus Polonorum Comes de Leszno, pacis causà, in Sveciam navigaverat, cum eodem ipso Nauclero captum. Non tango, abruptum cum Induciis, currentibus iis indultum à Rege Poloniæ & Sveciæ, Regni Sveciæ titulum. Non auguror, desertam, cupidine alterius Regni (contra jus Svecicum Titulo Protectionis elusum) tanto tempore possessionem Regni Sveciæ: Divinâ Justitia còoperante ad finem amittendam. Equidem si Annibal Romam cupiens alienam, Carthaginem amisit propriam, quidni Carolus Gustavus, Poloniam cupiens, Sveciam amittat alienam. In Prussia porrò alienis màgis, ut præmissum est, quàm suis viribus adhuc fatis obluctans, quis novit an non expectet Fortunam Niciæ Ducis Atheniensium? qui expeditione injusta in Siciliam suscepta (etsi ad eam à populo coactus & vi pænè Dux copiis impositus fuerat) cum, ut refert Plutarchus, in eo bello, transmarino & difficili, res Atheniensium suorum, ad summam potentiam evectas, à Deo & fortuna subverti perspiceret, è Sicilia verò elabi non posset, militumq; metum, & mærorem, recordatione turpitudinis infamiæq; eà militiæ partæ, ejusq; cum magnitudine, & gloria rerum, quas se gesturos speraverant, comparatione obortum, animadverteret; tandem ad pedes Gilippi Ducis hostium accidens dixit: Misеremini Victores, non quidem mei, cujus gloria, nomenq; illustre ad hoc calamitatis pervenit, sed Atheniensium reliquorum, & cogitate communem esse fortunam belli. Quis inquam novit an decretum contra *afflictum* aliis bellis Poloniæ Regem, quod ipse tulisti, nimirum *Neutiquam dignum esse misericordia* non sit mucro tuus proprius, in quem causà Regis tui, Divina Justitia ad finem urgente incurrat.

Etsi enim quod superius scripsisti: *Interdum Injusta quoq; arma (quæ Dei est sapiens humanarum rerum administratio, antequam magnus & terribilis ille dies justum sceleribus supplicium decernet) diuturna satis fælicitas excipit* sæpiùs tamen culpam pæna premit comes, imò semper, improbos sequitur ultor à tergo Deus: aliòqui, tarditatem pænæ, supplicii gravitate compensat. Itaq;

Itaq; his, sive antequam, sive postquam magnus & terribilis ille dies justum sceleribus supplicium decreturus advenerit, Tribunali Justitiæ Divinæ relictis (ad quod te cum omnibus Tuæ *Justitiæ* argumentis, Regemq; tuum, & qui *huic ad manum est fidelem Senatum* tot homicidia, Sacrilegia, rapinæ, oppressiones pauperum & alia infanda hoc bello patrata facinora provocant, & cunctis insimul pro tempore, quod ille ad judicandum Justitias acceperit, diem dicunt) Venio ad Coronam Justitiæ Tuæ fini Epistolæ appositam, his Poetæ verbis:

Arma tenenti
Omnia dat qui justa negat.

& nihil amplius. Nimium scilicet visum, satis impiè superius ad Favorem iniquitatis invocatum iterare, vel certè tandem puduit impudenti *Justitiæ* addere nomen DEI, ubi Poeta quamvis Ethnicus addidit. Nec Numina desunt. Desunt enim, ut jam tibi ostensum est. Alioqui hac studiosa & deliberata DEI qui omnium Finium infinitus est Finis à Coronide Justitiæ Tuæ exclusione, nonnè eam, ab ipso cujus in illis Regionibus, Olao teste, sedes est, Sathana profectam esse clarè demonstras?

Unde porrò ut & ex præmissis omnibus agnoscis, jam ut opinor, quòd *Justitia tua* inventa sit similis illi mulieri, quæ pudicitia amissâ serto tamen gaudet, & Titulo virginali gloriatur. Quem si illi negaveris, ex insana insaniorem feceris, multo magis parentum ejus gravem offensam incurreris. Quod idem tibi, zelo Amoris & Honoris *Justitiæ* tuæ ne accidat da operam. Cum enim Vino, Rege, muliere fortior sit ipsa Veritas, quæ manet & invalescit & obtinet in æternum, a qua nimirum stant Sacræ Literæ & Divina Justitia huic porro *Furore* obniti difficile est. Quinimo tibi *Justitiæ* hujus Svecicæ sive parenti, sive quasi sacræ, Presbitero orandum est ut sit mens sana in corpore sano, qua *Furore* amoto Justitiam veram & castam, vel sero agnoscas agnitamq; ex postliminio nempè à *præliminaribus* & exclusivis illis *Causis* tandem ad limen ipsi debitum reducas. Hanc te docet consensus generis humani & legum divinarum & humanarum Tabulæ, quæ reddere

re unicuiq; quod illicitè ablatum est imperant & pœnam malefa-
ctis irrogant: hanc mos ipse & jus Gentium demonstrat: Hujus quippe causa & olim Romani ut author est Livius Sp. Posthumium Samnitibus, & posteriore sæculo Mancinum juris communis violatores nudos vinctosq;, dediderunt per verba: Exolvamus Religione Populum Romanum, ne quid divini aut humani juris obstet, quo minus justum de cætero ineatur bellum: & Samnites vicissim, ut idem author est, Gentis suæ Induciarum violatorem Romanis extradiderunt. Cum desertoribus enim fidei & pactorum violatoribus, pacta alia non esse proficua ipsa per se ratio delicti demonstrat. Unde & posterius neq; Tarcfinas, nec, ut verbis Taciti utar, Spartacus cum Italiam ureret magnis implicatam bellis Sertorii, & Mithridatis, obtinuit ut in fidem reciperetur. Imò insuper à talibus quo firmiora tandem sint promissa, dantur obsides ex Gente præcipui, ut apud eundem Tacitum legimus cum Partorum Legati sub Tiberio Phraäten Regis Phraati filium obsidem Romæ retentum in Regem sibi dari poposcerunt & sub Claudio alii Meherdatem ex Arsacidarum Gente quæ erat Regia, impetraverunt. Licet enim hoc bellum non à *Furore* sed à recta ratione profectum, & necessarium esset, quo nimirum nihil aliud, quàm pax quæreretur cujus causa sapientes bella gerunt, tamen neq; pax sine Justitia esse potest oraculo Divini Jurisperiti: Justitia & pax osculatæ sunt. Verùm tamen Justitiam hujusmodi agnoscere non potes, nisi inprimis Deum, à quo illa de cælo prospexit, & cujus timor initium sapientiæ est, agnoveris, quem ut jam tibi ostensum est planè ignoras. Nonne verò hanc si *Furorem* cæcum Poetis verè dictum, amoveris, in Justitia Armorum Polonicorum clarè vides, quæ principium, medium, & rectam lineam, finemq; Deum habet. Principium nimirùm Vocationem Regis JOANNIS CASIMIRI ad Solium Regni Poloniæ, ipsamq; Inthronisationem à Deo, ad Regnum Sveciæ à Natura, cujus author Deus est; Medium tot Legationum negotiis postposita etiam sua, & Reipublicæ dignitate exantlatum, pacis & dilectionis causa à Deo commendatæ, relictæ, mandatæ: Finem ex pace & tranquillitate populorum, & dilectione christianorum inter se Gloriam Dei. Quid hac Justitia divinius, aut clariùs, aut fortius? Hæc igitur talis & tanta exigit, ut illi Regnum Sveciæ Hæreditarium reddatur. Occupata in Livonia & Prussia cedantur: Damna Reipublicæ nec toto quidem Sveciæ Regno reparabilia Pomeraniæ Ducatu sarciantur; Authores violatarum Induciarum vincti dedantur: obsides firmæ inposterum fidei retineantur. Alioqui

Arma tenenti
Omnia dat, qui Justa negat, nec Numina desunt. Vale.

F I N I S.

Soli DEO qui SOL EST JUSTITIÆ
Laus, Honor, & Gloria.